



**TURUN
YLIOPISTO**

Nuorten vapaa-ajan merkitys fyysisen väkivallan uhrikokemuksille

Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tuloksia

Sosiaalityön
pro gradu -tutkielma

Laatija:
Goran Ivanis

Ohjaaja:
Professori Johanna Kallio

03.06.2023
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiaalityö

Tekijä: Goran Ivanis

Otsikko: Nuorten vapaa-ajan merkitys fyysisen väkivallan uhrikokemuksille: Vuoden 2019 kouluterveyskyselyn tuloksia

Ohjaaja: Professori Johanna Kallio

Sivumäärä: 56 sivua, 6 liitesivua

Päivämäärä: 3.6.2022

Tässä pro gradu -tutkielmassa tarkastelen 16–18-vuotiaiden nuorten vapaa-ajan yhteyttä väkivallan uhrikokemuksiin. Teoreettinen lähtökohtani tässä tutkielmassa on käytännönläheinen hyödyntäen vapaa-ajan ja fyysisen väkivallan teorioita. Nuorten vapaa-aikaa tarkastelen laajalla sosiaalisia merkityksiä korostavalla näkökulmalla. Myös väkivallan kirjallisuuden tarkastelu painottuu väkivallan sosiaalisiin merkityksiin. Näin ollen esimerkiksi evolutiiviset, biologiset tai psykologiset vapaa-ajan ja väkivallan teorit jäävät vähemmälle huomiolle. Sosiaalisia merkityksiä painottava teoreettinen tarkastelu on tutkimuksellinen valinta, jonka avulla linkitän yhteen tutkimuksen kahta teoreettista kokonaisuutta. Näiden kahden kokonaisuuden, eli vapaa-ajan ja fyysisen väkivallan risteyskohdasta muodostuu tutkimukseni teoreettinen kehys.

Tutkimukseni on määrällinen ja aineistona käytän vuoden 2019 kouluterveyskyselyä. Kysely on maanlaajuinen ja täten tutkimuksen perusjoukkona on koko 16–18-vuotiaiden nuorten ikäryhmä. Aineiston analyysi on toteutettu SPSS-ohjelmalla hyödyntäen ristiintaulukoinnin ja logistisen regression menetelmiä.

Tutkimustulokset osoittavat nuorten vapaa-ajan ja väkivallan uhrikokemusten olevan toisiinsa yhteydessä, mutta tässä tutkimuksessa tarkastelussa olleiden vapaa-ajan muuttujien olevan heikommin yhteydessä väkivaltaa kokevien nuorten ryhmään. Vapaa-ajan ja fyysisen väkivallan välillä merkittävin yhteys löytyi alkoholinkäytön kohdalla. Raittius oli yhteydessä väkivallan uhrikokemusten puuttumiseen. Harrastamista kuvaavilla muuttujilla oli puolestaan heikoimmat yhteydet nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Ohjatulla harrastamisella ei ollut tässä tutkimuksessa yhteyttä nuorten väkivallan uhrikokemuksiin, eikä harrastamisen valvonta siis vaikuta vähentävän fyysisen väkivallan uhrikokemuksia.

Tutkimustulokset ovat linjassa muutamien aikaisempien tutkimusten kanssa ja antavat kuvan heterogeenisestä väkivaltaa kokevien nuorten joukosta. Jatkossa olisi tämän tutkimuksen näkökulmasta mielenkiintoista tutkia eroja ja yhtäläisyyksiä fyysistä väkivaltaa kokevien nuorten ryhmän sisällä.

Avainsanat: nuoret, väkivalta, vapaa-aika

Sisällysluettelo

1	Johdanto	1
2	Nuoruus	3
2.1	Nuoruus elämänvaiheena	3
2.2	Sosiaalisen ympäristön kokonaisuus	5
2.3	Vapaa-aika	10
2.4	Nuorten ajankäyttö- ja vapaa-aikatutkimukset	11
3	Väkivalta nuoruudessa	16
3.1	Erilaista väkivaltaa	16
3.2	Nuorten väkivallan uhrikokemukset 2000-luvun Suomessa	18
3.3	Rikollinen ja joutilas vapaa-aika	19
3.4	Päihteiden vaikutus	20
3.5	Heikko sosiaalinen sopeutuminen vertaisryhmään	21
3.6	Muut merkittävät fyysisen väkivallan uhriksi joutumisen riskitekijät	22
3.7	Väkivallan kokemusten kasautuminen	23
4	Aineisto ja menetelmät	25
4.1	Tutkimuskysymykset	25
4.2	Kouluterveyskysely-aineisto	26
4.3	Muuttajat	27
4.4	Aineiston analyysimenetelmät	32
5	Tulokset	34
5.1	Ristiintaulukoinnin tulokset	35
5.2	Logistinen regressioanalyysi fyysisen väkivallan uhrikokemuksille	37
6	Pohdinta	41
6.1	Tulosten luotettavuus ja tutkimuksen eettisyys	41
6.2	Työssäkäynti, läheisen hoivaaminen, yöaikaan sijoittuva vapaa-aika ja päihteiden käyttö	42
6.3	Harrastaminen ja harrastusten puute	45

7 Johtopäätökset	47
Lähteet.....	50
Liitteet.....	57
Liite 1. Kontrollimuuttujien jakaumat	57
Liite 2. Kysymykset kyselyssä	58

1 Johdanto

Nuorten arjen ja vapaa-ajan tutkimusta on tehty kattavasti viime vuosina (mm. Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019; Salasuo & Homi 2021). Valtakunnallisissa medioissa on myös ollut kiinnostusta aiheeseen ja juuri väkivaltaisesta vapaa-ajan vietosta on kirjoitettu. Jengiytyminen on noussut mediatrendikkääksi sanaksi ja nuorten vapaa-ajan viettämisen tapojen kehityksestä on oltu huolissaan. (YLE 2021a; YLE 2021b.) Yhteiskunnallinen huoli on merkinnyt myös kiinnostusta nuorten väkivallan tutkimiseen (mm. Kaakinen & Näsi 2021; Näsi 2016). Huoli on ymmärrettävää, sillä väkivallan kokemukset ovat yhteydessä moneen ei-toivottavaan seuraukseen. Väkivallan kokemusten seuraukset voivat olla yksilölle (1) terveydellisiä erilaisten vammojen ja mielenterveydellisten ongelmien tapaan, (2) kognitiivisia, kuten keskittymisen haasteet ja muistihäiriöt, (3) psykososiaalisia, kuten heikentynyt luottamus ihmisiin ja eristäytymisen kaltainen toimijuuden heikentyminen, (4) sosiaalisia vaikeuksia ihmissuhteiden muodostamisessa ja ylläpitämisessä tai (5) käytöksellisiä haitallisia selviytymiskeinoja, kuten päihteidenkäyttö tai oma väkivaltaisuus (Schwab-Stone ym. 1999; Rivara ym. 2019). Yhteiskunnallisesti väkivallalla on kova hinta ja se kuluttaa muun muassa terveydenhuollon, sosiaalihuollon sekä oikeus- ja rikosjärjestelmän resursseja (esim. Piispa & Heiskanen 2001).

Aikaisempi tutkimus nuorten väkivallan ja vapaa-ajan ympärillä on painottunut edellä mainittujen tutkimusten tapaan vahvasti jompaankumpaan näistä. Aihealueet ovat kuitenkin kohdanneet toisensa selkeämmin esimerkiksi Kouvoson (2002) väitöskirjassa, mutta tyypilliseen tapaan Kouvonon on keskittynyt väitöskirjassaan tarkastelemaan etenkin väkivaltaisuuden ja nuorten ajankäytön yhteyttä. Väkivallan uhrikokemusten osalta on heikommin löydettävissä suomalaisia tutkimuksia, joissa väkivallan uhrikokemuksia tarkastellaan hyödyntämällä nuorten vapaa-ajan näkökulmaa. Tämän lisäksi kaikenlaisella nuorten väkivallan tutkimisella on akuutti tarve, sillä vuosia jatkunut positiivinen kehitys nuorten väkivallan kokemusten vähenemisen osalta on muutaman viime vuoden aikana pysähtynyt (Kaakinen & Näsi 2021). Tarvitaankin ajantasaista tietoa nuorten väkivallasta. Osana tätä tarvetta selvitän tutkielmassani, miten nuoren vapaa-aika on yhteydessä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Nuorten vapaa-aika on tutkimuksessani selittävänä ja väkivallan uhrikokemukset selitettävänä tekijänä. Ovatko väkivaltaa kokevat henkilöt tyypillisesti yksin aikaansa viettäviä nuoria vai viettävätkö he aikansa esimerkiksi harrastaen paljon? Onko heidän vapaa-aikansa toiminta järjestettyä ja ohjattua vai joutilasta? Vastaamalla näihin

kysymyksiin voidaan selvittää, millaisia mahdollisuuksia esimerkiksi sosiaalityöllä on nuorten kokeman väkivallan suhteen siten, että riskit väkivallan uhrikokemuksille pienenisivät. Tuottamalla uutta tietoa nuorten vapaa-ajan ja fyysisen väkivallan yhteyksistä osallistun laajempaan tiedontuotantoon ja kokonaiskuvan luomiseen nuorten väkivallasta Suomessa. Selvitän nuorten fyysisen väkivallan kannalta oleellisia taustatekijöitä ja toisaalta sitä, mitkä tekijät eivät ole yhteydessä nuorten kokemaan fyysiseen väkivaltaan.

Tutkimukseni on määrällinen ja hyödynnän siinä vuoden 2019 kouluterveyskyselyn aineistoa.

Paneudun seuravaksi nuorten vapaa-ajan ja tämän jälkeen nuorten väkivallan teoriaan.

Tutkimukseni teoreettinen kehys rajautuu tätä kautta nuorten vapaa-ajan ja väkivallan tutkimusten leikkauspisteelle. Luku neljä on tutkielmani metodiluku, jonka jälkeen siirrytään tutkimuksen tuloksiin ja niiden pohdintaan. Päätän tutkielman johtopäätöksiini tutkimukseni merkityksestä sekä yhteiskunnallisella tasolla että rajatummin sosiaalityön kannalta.

2 Nuoruus

Psykologian alalla nuoruuden ajatellaan alkavan, kun puberteetin fyysiset muutokset tulevat näkyviin ja sen ajatellaan ulottuvan jopa 25 ikävuoteen asti (Vuorinen 2004, 201–203). Sosiologiassa nuoruutta lähestytään erilaisten ikäroolien ja -normien kautta sekä erilaisiin asemiin ja instituutioihin kiinnittymisen kautta. Tämä tarkoittaa esimerkiksi normien, kuten koulutusorganisaatioon kiinnittymisen yhdistämistä nuoruuteen ja opintojen loppuun saattamisen käsittämistä siirtymänä aikuisuuteen. Tässä ajattelussa nuoruus olisi siis ajanjakso esimerkiksi yläkouluikäisyydestä noin 25 ikävuoteen asti, jos kyseisen iän ajatellaan olevan normi esimerkiksi opintojen loppuun saattamiselle. (Sankari & Jyrkämä 2001.) Sosiaalityön kentällä nuoruus on alan käytänteistä tulkittavissa ajanjaksoksi noin 16-vuotiaasta 29-vuotiaaksi. Esimerkiksi Helsingin ja Tampereen kaupungit tarjoavat monia sosiaalihuollon nuorten palveluja 16–29-vuotiaille nuorille ja muun muassa valtakunnallisten ohjaamojen palvelut on suunnattu alle 30-vuotiaille (Helsinki 2021; Tampere 2021 & Ohjaamo 2021). Sosiaalihuoltolaki sen sijaan määrittelee nuoren 18–24-vuotiaaksi (Sosiaalihuoltolaki 3 §). Tämän tutkimuksen osalta tutkittavana perusjoukkona ovat toisen asteen koulutusta suorittavat 16–18-vuotiaat, joten edellä kuvattujen määritelmien mukaisesti tutkittavana ovat siis juuri nuorten väkivallan uhrikokemukset.

2.1 Nuoruus elämänvaiheena

Toisen asteen koulutusta suorittavien 16–18-vuotiaiden nuorten elämässä keskeisinä kehitystehtävinä ovat Havighurstin klassikkoteoriaa mukaillen uusien suhteiden luominen ikäkumppaneihin, sukupuoliroolien omaksuminen, oman fyysisen olemuksen hyväksyminen, emotionaalinen riippumattomuus vanhemmista, valmistautuminen eri elämänalueille, kuten perhe- ja työelämään ja sosiaalisesti vastuullisen käyttäytymisen omaksuminen. Tällainen kehitystehtäviä painottava näkemys nuoruudesta peilaa monen muun näkemyksen tapaan nuoruutta aikuisuuteen. Nuoruuden ajatellaan olevan siirtymää lapsuudesta aikuisuuteen ja aikuisen roolien ja aikuisuuden sisältöjen asteittaista omaksumista. (Sankari & Jyrkämä 2001, 194–200.)

Kehitystehtävien ja niitä käsittelevien teorioiden paljoudesta on pääteltävissä, että nuoruus on kulttuurisesti määrittyvä ajanjakso ihmisen elämässä. Länsimaisissa nyky-yhteiskunnissa esimerkiksi itsenäistyminen, joka tulkitaan riippumattomuudeksi vanhemmista ja siirtymäksi eri elämänalueille nähdään keskeisenä osana nuoruutta ja siirtymää kohti aikuisuutta.

Itsenäisyys on arvona kuitenkin hyvin korostunut yhteiskunnassamme ja nykyisellä tavalla ymmärrettynä ainoastaan mahdollista tämän yhteiskunnan rakenteiden ansiosta. 1700-luvun talonpoika, joka on tiukasti perheeseensä sidottu ja elää tilanomistajan mailla käytännössä ruokapalkalla ei todennäköisesti ikinä saavuttaisi nykykäsitystä itsenäisyydestä ja siihen tiukasti sidottua aikuisuutta. Nuoruus onkin vahvasti sosiaalinen konstruktio. Tästä syystä universaaleista kehitystehtävistä puhuminen on hiukan ongelmallista. (Sankari & Jyrkämä 2001.)

Sankarin ja Jyrkämän kritiikki mielessä pitäen nuoruuteen liittyy kuitenkin monia universaaleja, biologisia ja neuropsykologisia kehityskulkuja. Aivojen etuotsalohkon kehitys jatkuu noin 25 ikävuoteen asti. Nuoruudessa saavutetaan myös sukukypsyys ja hormonaaliset muutokset muuttavat nuoren fyysistä olemusta. Kaikki tämä vaikuttaa nuoreen ja hänen suhteeseensa häntä ympäröivään maailmaan. Aivojen kehitys vaikuttaa esimerkiksi ajatteluun. Samaan aikaan yhteiskunnan rakenteet ohjaavat nuorta ja ajavat esimerkiksi koulutussiirtymiin, jotka puolestaan ovat yksi syy muutoksille perhe- ja ikätoverisuhteissa. Nuorten omassa kokemuksessa nuoruuden keskeisimmiksi asioiksi nousevat koulutus, työ, perhe, seurustelu, ystävät, harrastukset, terveys, matkustelu, varallisuus ja omaan itseen liittyvät asiat. Kaikkiin näihin liittyy suunnitelmia, tavoitteita ja huolia, jotka puolestaan ovat yhteydessä ja muovaavat nuoren minäkuvaa ja identiteettiä. (Nurmi ym. 2014.)

Nuoruus elämänvaiheena näyttäytyy nuoruuden teorioiden valossa haastavana. Edessä on monia valintoja, mahdollisuuksia ja uhkakuvia. Esimerkiksi yhdeksännen luokan lopulla tehtävä koulutusvalinta voi aiheuttaa hyvin monenlaista stressiä ja painetta nuorelle (Akos & Galassi 2004). Keskeisimpänä kehitystehtävänä identiteetin etsintä on puolestaan jatkuvia valintoja, kokeiluja, samaistumista ja epäonnistumista (Vuorinen 2004, 215–220). Tästä kaikesta huolimatta suurin osa nuorista nauttii nuoruudesta ja ovat tyytyväisiä elämäänsä. Esimerkiksi lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimuksessa nuorten arvioiden keskiarvot tyytyväisyydestä ”elämään kaiken kaikkiaan” olivat kouluarvosana-asteikolla 8,4 vuonna 2018 ja 8,7 vuonna 2015 (Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019).

2.2 Sosiaalisen ympäristön kokonaisuus

Nuorten ympäristön voi jäsentää Bronfenbrennerin ja Morrisin¹ mikro-, meso-, ekso-, makro- ja kronosysteemin käsitteillä. Nämä käsitteet kuvaavat erilaisia vuorovaikutuksen tasoja. Mikrosysteemillä tarkoitetaan nuoren välitöntä ympäristöä. Tähän kuuluu esimerkiksi perhe ja ystäväpiiri. Mesotasolla on kyse nuoren välittömän ympäristön keskinäisistä suhteista. Tällaisia ovat esimerkiksi perheen ja koulun tai perheen ja ystäväpiiriin yhteydet. Eksosysteemin tasolle sijoittuvat nuoreen epäsuorasti vaikuttavat ympäristöt. Tällaisia ovat esimerkiksi vanhempien työympäristöt. Makrotasolla vaikuttavat laajemmat yhteiskunnalliset rakenteet, kuten lait tai koulutusinstituutio ja kronosysteemin voi ajatella olevan tätä vieläkin laajempi historiallinen ajanjakso, jossa nuori elää. (Nurmi ym. 2014, 20.)

Tämän tutkimuksen painopiste on nuoren ystäväpiirissä, harrastuksissa ja muussa vapaa-ajassa. Tällöin painopiste on nuoren mikrosysteemissä. Nuoren mikrosysteemi koostuu pääsääntöisesti kahdesta sosiaalisesta ympäristöstä, perheestä ja kaveripiiristä (Nurmi ym. 2014, 153). Tämä kokonaisuus voidaan tiivistää myös kolmeen k:hon: kouluun, kotiin ja katuun. Näiden mikrosysteemien välisen yhteistyön, eli nuoren mesotasolla tapahtuvan vuorovaikutuksen ajatellaan olevan perusta nuoren hyvälle kasvulle ja kehitykselle. Sen sijaan, jos nuori kotona ja koulussa ei saa tarvitsemaansa tukea, näyttäytyy katu nuorelle henkireikäneä. Kasvaminen ”kadulla” ei kuitenkaan ole nuorelle eduksi ainakaan silloin kun seura löytää kaltaisensa, eli nuori löytää vertaisjoukkonsa nuorista, joilla on yhtä heikko tuki kotoa ja koulusta. (Lämsä 2009.)

Edeltävän esimerkin kaltainen vertaissuhteiden merkittävä rooli on sekin aikaan ja kulttuuriin sidottu. Raitasen (2001, 190) mukaan nuorisosta itsestään on vasta viime vuosikymmeninä tullut uusi sosiaalistaja, joka on noussut koulun ja kodin rinnalle. Ziehen mukaan 1980-luvun (länsimaiden) nuoriso oli ensimmäinen sukupolvi, joka pystyi muodostamaan itse oman elämäntyylinsä. Nykyään nuorisokulttuuri muovaa nuoria ja nuoruutta elämänvaiheena, eikä vertaisten vaikutus rajaudu enää ainoastaan paikallisesti yksittäisten nuorten välillä mikrotason vuorovaikutuksessa. Edelleen kuitenkin perhe ja koti ovat säilyttäneet tärkeän asemansa nuorten elämässä. Näiden lisäksi erilaiset internetin yhteisöt ovat nousseet viime vuosina merkittäviksi sosiaalisiksi ryhmiksi nuorten elämässä (Antikainen, Rinne & Koski

¹ Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (1998). The ecology of developmental processes. Teoksessa W. Damon & R. M. Lerner (toim.), *Handbook of child psychology: Theoretical models of human development* (s. 993–1028). New York: John Wiley & Sons Inc.

2021, 36). Käyn nyt tarkemmin läpi perheen, vertaisten ja koulun merkitystä nuorten elämässä, sillä juuri näissä konteksteissa nuoren vapaa-aika rajautuu.

Perhe on lapsen primaarisosiaalistaja eli se luo pohjan yksilön arvoille, normeille sekä vuorovaikutuksen malleille ja tavoille. Nuoruudessa tämän primaarisosiaalistajan rinnalle nousevat yhä vahvemmin erilaiset sekundaariryhmät, kuten vertaisryhmät, koulu, media ja internetyhteisöt. Nämä sekundaarisosiaalistajat luovat eroja, vastakkainasetteluja ja vaihtoehtoja perheen normeille, arvoille, moraalille ja kaikelle sille, mihin nuori on primaariryhmässä kohdannut. Se, kuinka nuori reagoi asemaansa erilaisten sosiaalistavien ryhmien välissä, riippuu paljon siitä, kuinka kiinnittynyt ja sitoutunut nuori on primaariryhmäänsä. (Antikainen, Rinne & Koski 2021.) Vuorisen (2004, 212) mukaan nuori heilahtelee vanhempisuhteen äärirajojen välissä: ”Yhtenä hetkenä hän kaipaa hellyyttä ja läheisyyttä, heti perään hän kiukuttelee kuin lapsi ja esittää vanhemmilleen mahdottomia vaatimuksia.” Tällaisen käyttäytymisen voi tulkita nuoren toimijuudellisena neuvotteluna lapsuuden identiteettien ja nuoruuden uusien muodostuvien identiteettien välillä. Samaan aikaan nuori neuvottelee itselleen omaa persoonallisuuttaan vastaavaa ideologiaa, johon kiinnittyä. Nuori voi takertua vanhempien ideologiaan esimerkiksi silloin kun hän tarvitsee vanhempien tarjoamaa turvallisuuden tunnetta. Nuori voi myös itsenäistymispyrkimyksissään asettua vanhempien arvoja vastaan. Nuoret, jotka ovat liian vieraantuneita aikuisista kapinoidakseen heitä vastaan saattavat sen sijaan jättää ideologiset valinnat taka-alalle keskittyen tai harhauttaen mielensä nautintojen ja jännitysten tavoitteluun. (Vuorinen 2004, 212–225.) Oman identiteetin, persoonallisuuden ja ideologian muodostaminen voi siis joissain tapauksissa aiheuttaa haasteita perhesuhteissa ja erityisesti nuoren suhteessa vanhempiinsa. Olemassa olevat pidempiaikaiset perhekriisit tai krooniset ongelmat perheessä voivat tämän lisäksi saada uutta tuulta alleen, kun nuoren käyttäytyminen tulee nuoruuden erilaisten neuvottelujen vaikutuksesta muutosalttiiksi. Perheissä, joissa esimerkiksi väkivallalle on riskitekijöitä, haasteet nuoren suhteessa vanhempiinsa voivat kenties johtaa aggression fyysiseen tai psyykkiseen ilmentymiseen.

Selkeästi suurimmalla osalla nuorista välit vanhempiin säilyvät kuitenkin hyvinä läpi nuoruuden. Myllyniemen (2009, 202–215) mukaan huonoista tai erittäin huonoista² väleistä isäänsä raportoi vain noin kolme prosenttia vastaajista ja äitien kohdalla lähes nolla prosenttia.

² Tutkimuksen kysymyksenasettelun asteikko väleistä vanhempiin: Erittäin hyvät, Hyvät, Kohtalaiset, Huonot, Erittäin huonot, En osaa sanoa

Teini-iän haasteiden vaikutus kuitenkin näkyi aineistossa siten, että 15–19-vuotiaiden kohdalla suhde isään näytti heikkenevän. Esimerkiksi ainoastaan noin puolet tuon ikäisistä tytöistä arvioi suhteen isäänsä olevan hyvä tai erittäin hyvä. Tätä nuoremmilla tytöillä vastaava osuus oli sen sijaan noin 92 prosenttia. Pojilla näkyi samankaltainen teini-iän vaikutus vanhempisuhteisiin (Myllyniemi 2009, 202–215). Lisäksi yhdeksän nuorta kymmenestä tuntee kuuluvansa kiinteästi perheeseensä (Myllyniemi 2008, 105). Pääosin perhe näyttää siis yhä säilyttävän tärkeän aseman nuorten ajattelussa, mutta tästä huolimatta perheen kanssa vietetty aktiivinen aika vaikuttaa olevan vähenemässä. 1990-luvulla 10–14-vuotiailla päivittäinen vanhempien ja sisarusten kanssa seurusteluun käytetty aika väheni noin 10 minuutista lähes viiteen minuuttiin (Anttila & Rensujeff 2009, 23). Näistä tutkimuksista on pääteltävissä, että perheen rooli näyttäytyy nuorille tärkeänä, mutta pääosin arkisena kanssaolemisena.

Vertaissuhteet nostavat merkitystään nuoruudessa. Kuten on tullut todettua, yksilön oman persoonallisuuden ja identiteetin muodostaminen, vanhemmista eriytyminen ja oman toimijuuden rakentaminen tapahtuu nuoruudessa. Vertaisryhmä tarjoaa yhden työkalun näiden kehitystehtävien toteuttamiseen ja ryhmäsosialisaatioteorian mukaan vertaisryhmä on jopa merkittävin konteksti, jossa lapsen ja nuoren sosiaalisuus ja persoonallisuuden kehitys tapahtuu (Salmivalli 2005, 165–166). Vertaisilla tarkoitetaan tässä lapsen tai nuoren kanssa suurin piirtein samalla sosiaalisen, emotionaalisen ja kognitiivisen kehityksen tasolla olevia henkilöitä, jotka ovat usein etenkin Suomen kontekstissa nuoren ikätovereita (Salmivalli 2005, 15). Vertaisryhmässä tapahtuu ryhmäsosialisaatioteorian mukaan samaistumista, joka toimii alustana ryhmän sisäiselle assimilaatiolle ja yhteisen ja muista eriävän kulttuurin sekä asenteiden ja arvojen muotoutumiselle. Ryhmäsosialisaatioteoriassa nähdään myös, että jopa vanhempien vaikutus nuoren sosiaalisuuteen ja persoonallisuuden kehitykseen välittyy suurelta osin vertaisten kautta. (Salmivalli 2005, 165–178.) Myös itsenäistyminen tapahtuu vertaisryhmän avulla. Kaveriporukat suojaavat nuorta lapsenomaiselta tarpeelta tukeutua vanhempiin (Aalberg & Siimes 2007, 123). Tämä antaa tilaa itsenäistymiselle ja nuoren oman toimijuuden kehittymiselle.

Identiteetin muodostamisen osana tapahtuu oman sukupuoli-identiteetin jäsentyminen. Salmivalli (2005, 160) kokoaa yhteen Lyttonin ja Romney³ sekä Langloisin ja Downs⁴ tutkimuksia todetessaan, että lasten väliset sukupuolierot tulevat vahvimmin esiin ikätovereiden seurassa. Vertaisryhmä vahvistaa sukupuoliroolin mukaista käyttäytymistä ja vaikuttaa nuoren sukupuoli-identiteetin jäsentymiseen, eli ajatuksiin ja ajatusmalleihin, joita nuori liittää omaan sukupuoleensa. Aalberg ja Siimes (2007, 124) tuovat lisäksi poikien osalta esille, että nuoruudessa käsitys omasta miehyydestä on vielä hatara ja tästä syystä erilaisuutta ja poikkeavuutta halveksutaan ja ne koetaan uhkaavina. Tutkijoiden mukaan tällainen hatara sukupuoli-identiteetti tarjoaa näkökulman nuorten poikien vertaissuhteissa tapahtuvalle, ulossulkemiselle ja väkivallalle, kuten esimerkiksi teinipoikien ”homottelulle”.

Vertaissuhteilla on merkittävä rooli myös nuorten sosiaaliselle hyvinvoinnille ja sen kautta nuoren kokonaisyhyvinvoinnille. Bourdieun, Colemanin ja Putnamin teorioissa hyvinvointia edistävää sosiaalista pääomaa ovat muun muassa yhteisön toimintaa edistävät verkostot, vastavuoroisuuden normit ja luottamus yksilön ja sosiaalisen ympäristön välillä. Samalla kun nämä luetellut seikat edistävät nuoren hyvinvointia, niiden nähdään myös lievittävän muun muassa päihteidenkäyttöön ja masennukseen liittyviä ongelmia (Vehmaskoski 2013). Tällaisissa haasteissa nuori siis tarvitsee esimerkiksi vertaisia, mutta kaikilla nuorilla ei ole edes yhtä läheistä ystävää. Vuoden 2021 Kouluterveyskyselyn mukaan lukion ja ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista noin kahdeksalla prosentilla ei ollut edes yhtä läheistä ystävää ja jopa noin 17 prosenttia heistä tunsivat itsensä yksinäiseksi melko usein tai jatkuvasti (THL 2021). Heikot sosiaaliset suhteet vertaisiin voivat olla osa nuoren syrjäytymisessä, joka ilmentää erityisen heikkoa sosiaalista hyvinvointia. Yhteiskunnallista syrjäytymistä ilmentää myös koulupudokkuus. Erityisen tärkeäksi koulupudokkuutta ehkäiseväksi tekijäksi on todettu hyvät vertaissuhteet ja ryhmään kuulumisen tunne nuorella etenkin ensimmäisen opiskeluvuoden aikana (Ahola, Saikkonen & Valkoja-Lähtenmäki 2015). Onkin huomattu, että sitoutumattomuus opintoihin on yhteydessä opiskelijan sosiaaliseen ryhmään sitoutumattomuuteen. Sosiaalinen ryhmä voi puolestaan alkaa karttaa nuorta, joka on heikosti kiinnittynyt opintoihin. (Koskela 2003.) Tällaisen kehämäisen

³ Lytton, H. ja Romney, D. (1991). Parents' differential socialization of boys and girls: a meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 109, 267-296.

⁴ Langlois, J. ja Downs, A. (1980). Mothers, fathers and peers as socialization agents of sex-typed play behaviors in young children. *Child Development*, 50, 409-418.

tapahutumaketjun voi siis helposti nähdä johtavan ulossulkemiseen, joka on koulukiusaamista ja nuoreen kohdistuvaa väkivaltaa.

Vertaissuhteiden olemassaololla ei kuitenkaan ole ainoastaan positiivisia vaikutuksia. Juuri vertaissuhdeväkivalta on yksi mahdollinen nuoren hyvinvointia heikentävä osa vertaissuhteissa. Väkivaltaisissa vertaisryhmissä nuori ajautuu ristiriitaiseen tilanteeseen. Ryhmä, joka tarjoaa tilan kehittää omaa persoonaa ja identiteettiä sekä toteuttaa monia nuoruuden kehitystehtäviä saattaa samanaikaisesti jopa edellyttää jäseniltään väkivaltaista käytöstä ja aiheuttaa täten monenlaista henkistä ja mahdollisesti fyysistäkin haittaa nuorelle (mm. Schwab-Stone ym. 1999). Nuoruuden kehitystehtäviä ajatellen vertaisryhmä on kuitenkin lähes välttämätön tuki nuorelle ja tästä syystä on ymmärrettävää, että väkivaltaisesta ystäväpiiristä erkaantuminen ei aina käy kovin helposti. Kirjoitan lisää vertaissuhdeväkivallasta luvussa 3 *Väkivalta nuoruudessa*.

Koulu on sosiaalisena kenttänä siinä mielessä poikkeava ympäristö, että nuorten suhdetta kouluun säätelee vahvasti laki. Toisin kuin perheen ja ystävien kohdalla, nuori ei pysty kovin merkittävällä tasolla vaikuttamaan siihen, kuinka paljon hän käy koulussa ja tapaa koulun henkilökuntaa. Tätä säätelee yleisellä tasolla Oppivelvollisuuslaki. Se, miten nuoriin suhtaudutaan koulussa, on myös ennalta määriteltyä ja ohjattua. Koulun ja kaikkien koulun aikuisten tehtävänä on muun muassa tukea oppilaiden hyvinvointia (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013). Hallinto-oikeudellisista velvoitteista ja tiukemmista raameista huolimatta koulun virallinen toiminta ei välttämättä nuorten kokemuksissa koulusta nouse etusijalle. Sen sijaan nuorisokulttuurien merkitys koulun toiminnassa ja nuoruusiän sosialisatiossa on kasvamassa ohi koulun virallisen toiminnan (Antikainen, Rinne & Koski 2021, 146). Nuorisokulttuurien vaikutukset ja kaikki muut yksilölliset seikat tekevätkin nuorten suhteesta kouluun hyvin moninaisen.

Se, miten nuori kokee ja suhtautuu kouluun, oppimiseen ja koulun henkilökuntaan vaihtelee yhtenäisistä lain ja henkilökunnan asettamista koulun raameista huolimatta. Esimerkiksi opiskeluhuoltopalvelujen tapauksessa on huomattu eroja nuorten välillä. Tytöt esimerkiksi käyttävät opiskeluhuollon palveluja poikia enemmän. Samalla tytöt myös raportoivat poikia useammin täyttymättömästä tuen tarpeesta. (Hietanen-Peltola ym. 2021.) Sijoitetut lapset sen sijaan kokevat viihtyvänsä muita lapsia heikommin koulussa (Nousiainen 2020). Koulun arki tarjoaakin hyvin erilaista sisältöä nuorille, riippuen heidän omasta kokemusperspektiivistään.

Koulunkäynnin ja hyvinvoinnin esteitä koulussa kokevien nuorten tilannetta selvittää koulussa koulukuraattori yhdessä koulun muun opiskeluhoillon kanssa. Koulun sosiaalityöllä osana opiskeluhoiltoa onkin merkittävä nuoren elämän eri kenttiä yhteen sitova tehtävä. Koulun kautta sosiaalityöllä on koulukuraattorin työtehtävien kautta mahdollisuus vaikuttaa nuoren arjen kokonaisuuden kaikkiin tasoihin. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017.) Näin ollen kouluympäristö sosiaalityön näkökulmasta tuo yhteen nuoren perheen, vertaiset ja kaikki muut sosiaaliset yhteisöt ja yhteydet.

2.3 Vapaa-aika

Vaikka nuorten sosiaalista ympäristöä voidaan hyvin yleistävällä ja selkeällä tavalla teoretisoida ja jaotella, eivät nuoret käytännössä kuitenkaan elä keskenään samanlaista, tai edes samankaltaista elämää. Nuorten aika kuluu hyvin vaihtelevasti kotona, julkisissa tiloissa, harrastuksissa, kavereiden kotona ja sukulaisilla. Nuoret myös jakautuvat erilaisiin nuorisokulttuureihin, joissa aikaa vietetään erilaisilla ja omanlaisilla tavoilla. Nuorten oppivelvollisuus ulottuu nykyään 18 ikävuoteen (Oppivelvollisuuslaki), joten tältä osin useimpien nuorten päivät rakentuvat osittain samankaltaisiksi. Kuten edellä on esitetty ei tämä kuitenkaan tarkoita samaa kokemusta nuorille. Lisäksi myös koulumaailmaan sisältyy hyvinkin paljon vapaata aikaa. Tähän vapaaseen aikaan sisältyy monia tämän tutkimuksen kannalta merkityksellisiä tapahtumia, kuten koulumatkoilla tai koulun yleisissä tiloissa tapahtuva kiusaaminen ja muu väkivalta. Vapaa-ajasta puhuttaessa tässä tutkimuksessa tullaan hyvin lähelle yleistä ajan ja arjen käsitettä. Taustalla tälle hyvin laajalle rajaukselle on vapaa-ajan kompleksinen suhde nuoruuteen ja termin yleinen ongelmallisuus nyky-yhteiskunnassa. Ensinnäkin vapaa-aika on vastinpari aikuisten määrämittaiselle ja kellonaikaan sidonnaiselle työajalle. Tällöin vapaa-aika on ikään kuin tyhjää aikaa, jonka sisällöstä aikuinen saa vapaasti päättää. (Sankari & Jyrkämä 2001, 132–145.) Nuoret toki käyvät koulussa, jossa ajankäyttö vastaa hyvin aikuisten työajan pääpiirteitä, mutta viettävätkö nuoret koulupäivän päätteeksi vapaa-aikaa? Ottaen huomioon monen nuoren kotiintuloajat, nukkumaanmenoajat, vanhempien määrittelemät kotityöt ja nykyään hyvin jäykät kellonaikoihin sidonnaiset harrastusajat, jää nuorten *vapaa aika* ainakin hyvin lyhyeksi. Tästä huolimatta esimerkiksi nuorten harrastamisesta ajatellaan ainakin arkiarjittelussa osana nuorten vapaa-aikaa. Vapaa-ajan ”tyhjyyden” ja vapauden määritelmiin tällainen aika ei kuitenkaan kovin hyvin sovi. Juuri tähän liittyy vapaa-ajan termin ongelmallisuus nyky-yhteiskunnassa. Työajan aikalogiikat ja rakenteet ovat siirtyneet työajan ulkopuolelle. Samalla työaika ja vapaa-aika ovat sekoittuneet. (Sankari & Jyrkämä 2001, 132–145.) Jos työaika ja vapaa-aika on

sekoittunut aikuisilla, niin mitä se on nuorelle, jolla ei vielä ole täyttä itsemääräämisoikeutta ja jonka toimintaa ja ajankäyttöä määrittävät vaihtelevissa määrin nuoren huoltaja tai huoltajat? Nuorten vapaa-ajan kompleksisuudesta kertoo myös Jallinojan (2009, 50) tutkimuksessa esiin tullut nuorten käsitys vapaa-ajan ja ”perheen ajan” päällekkäisyydestä. Vapaa-aika ei siis tutkimuksen nuorille ollut pelkästään ”omaa aikaa”.

Tässä tutkimuksessa vapaa-ajan käsite yhdistyy läheisesti tätä laajempaan arjen käsitteeseen. Sankarin ja Jyrkämän (2001) kirjan ja seuraavaksi esitettävien vapaa-aikatutkimusten pohjalta on syntynyt tämän tutkimuksen näkökulma vapaa-aikaan. Se määrittyy tässä tutkimuksessa sosiaalisena tilana, jossa aikaa vietetään, eikä siis pelkästään *vapaana* aikana. Kullakin yksilöllä on täten oma sosiaalinen vapaa-ajan viettämisen tapansa. Tässä määrittelyssä sosiaalisuus korostuu siis silloinkin, kun aikaa vietetään yksin, sillä sekin on sosiaalinen valinta. Vapaa-aika voi täten tapahtua yksin tai ryhmässä, se voi tapahtua ohjatusti, strukturoidusti tai spontaanisti. Vapaa-aika voi myös rakentua jonkin tekemisen, ihmisen, ryhmän, asian tai näiden puuttumisen ympärille. Tutkimuksen selkeyttämiseksi kouluinstituution rajaama ”pakollinen työaika” on tämän vapaa-ajan määrittelyn ulkopuolella siitäkin huolimatta, että koulussa vietettyyn aikaan voi sisältyä merkittävästi vapaata aikaa.

2.4 Nuorten ajankäyttö- ja vapaa-aikatutkimukset

Nuorisotutkimusseuran ja Nuorisoasiain neuvottelukunnan julkaisemat lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimukset ovat vuodesta 1998 lähtien olleet kattavimpia nuorten arkea ja vapaa-aikaa kartoittavia projekteja. Kyseiseen sarjaan kuuluvassa Salasuon ja Homin (2021) tutkimuksessa selvisi muun muassa, että yhdeksällä nuorella kymmenestä on jokin kulttuuri-, taide- tai mediaharrastus. Tästä harrastamisen suosiosta erottuvat hiukan ammatillisten koulutusten opiskelijat, joiden joukosta vain 82 prosenttia ilmoitti harrastavansa jotain kulttuuriin, taiteeseen tai mediaan liittyvää. Kyseisessä tutkimuksessa harrastamiseksi tulkittiin myös ulkona käyminen, joten tämä saattoi nostaa harrastajien osuutta. Selkeällä nuorten enemmistöllä harrastaminen on keskeinen osa arkea. Urheiluharrastaminen on tämän lisäksi erittäin yleistä nuorilla. 15–19-vuotiaista 86 prosenttia kertoi harrastavansa jotain liikuntaa (Merikivi ym. 2016, 76). Kaiken kaikkiaan 89 prosenttia nuorista vastasi samassa kyselyssä myöntävästi kysymykseen: ”Onko sinulla jokin harrastus, aivan mikä tahansa?”. Lisäksi harrastaminen vaikuttaa näiden tutkimusten tulosten mukaan olevan yleistymässä entisestään. (Merikivi ym. 2016, 56.) Onkin mielenkiintoista tutkia, millaisia yhteyksiä tai vaikutuksia harrastamattomuudella on nuorten elämässä.

Liikunta-, kulttuuri-, taide- ja mediaharrastamisen lisäksi suuri enemmistö nuorista viettää aikaa netissä. Yli 90 prosenttia nuorista käyttää nettiä päivittäin. 10–14-vuotiailla yleisin käytössä ollut laite oli älypuhelin. Nuoret käyttävät nettiä muun muassa lukemiseen, pelaamiseen, musiikin kuunteluun, tiedon hakemiseen ja yksityisiin keskusteluihin osallistumiseen. Tyttöillä korostuu kuvien ja videoiden jakaminen ja katsominen, kun taas pojat viettävät tyttöjä enemmän aikaa pelejä pelaten. Suurin osa (81 prosenttia) nuorista arvioi käyttävänsä mediaa sopivasti ja 17 prosenttia nuorista kertoi käyttävänsä mediaa liikaa. Kolmea tuntia pidettiin sopivimpana päivittäisenä ruutuaikana (43 prosenttia nuorista). (Merikivi ym. 2016; Salasuo & Homi 2021.) Vaikka osa nuorista kokee netin ja median käytön jollain tavalla ongelmallisena on se samalla myös hyvin välttämätön sosiaalisen yhteydenpidon väline. Jopa 78 prosenttia nuorista on median välityksellä yhteydessä ystäviinsä päivittäin (Merikivi ym. 2016). Jo internetin käytön yleistymisen alussa onkin huomattu, että nuorten informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden käytön yksi keskeinen tarkoitus on nuoren ystävyysuhteiden rakentaminen hänen välittömässä ympäristössään (Abbott-Chapman & Robertson 2001). Nykyään internet toimii myös monelle nuorelle paikkana, jossa tutustutaan uusiin ystäviin. Joka neljäs nuori on tutustunut johonkin ystäväänsä ensin netin kautta. Lisäksi nuoren kokonaiset sosiaaliset ryhmät voivat sijoittua nettiin. Jopa 40 prosenttia nuorista koki kuuluvansa johonkin nettiyhteisöön. (Merikivi ym. 2016, 74.) Netti näyttyy näiden tutkimusten valossa nuoren sosiaalisen elämän yhtenä ulottuvuutena, joka muovautuu jokaiselle nuorelle omanlaiseksi.

Netin lisäksi perinteinen kasvotusten vietetty aika on edelleen suuressa osassa nuorten arkea. Merikiven ja kumppaneiden (2016) tutkimuksessa päivittäisiä ystävien kasvokkain-tapaamisia oli 42 prosentilla nuorista. Salasuon (2021) otoksessa vastaava osuus oli 56 prosenttia. 15–19-vuotiailla nämä osuudet ovat hiukan suurempia ja iän mukaan päivittäinen ystävien tapaaminen vähenee (Myllyniemi 2009; Merikivi ym. 2016; Salasuo 2021). Suuri osa tästä nuorten keskenään viettämästä ajasta tapahtuu ryhmissä ja ”jengeissä”. 15–19-vuotiaista 54 prosenttia kertoi kuuluvansa ”kiinteisiin ryhmiin, jengeihin, ystäväpiireihin tms.” (Myllyniemi 2009, 96). Myllyniemen (2009, 78–80) otoksessa yhdellä prosentilla 15–19-vuotiaista nuorista ei kuitenkaan ollut yhtään saman sukupuolista hyvää ystävää. Eri sukupuolisia hyviä ystäviä ei tässä otoksessa ollut 8 prosentilla nuorista. Ystävyysuhteiden lisäksi lähes puolet (49 %) nuorista 15–19-vuotiaista tytöistä ja lähes kolmasosa (31 %) samanikäisistä pojista viettää aikaa seurustelukumppaninsa kanssa. Seurustelu vaikuttaisi myös vievän hyvin merkittävän osan nuoren ajasta, sillä seurustelevat nuoret ovat muita

nuoria vähemmän tyytyväisiä vapaa-aikansa määrään. (Myllyniemi 2009, 85–86.) Perheen kanssa lapsuuden kotoa muuttaneet 15–19-vuotiaat nuoret viettävät aikaa vaihtelevasti. Joka kymmenes nuori tapaa vanhempiaan lähes päivittäin, noin neljäsosa viikoittain ja lähes puolet kuukausittain (Myllyniemi 2009, 102).

Perheen ja ystävien kanssa vietetyn ajan lisäksi nuoret viettävät aikaa yksin. Nuoret myös arvostavat tätä yksin vietettyä aikaa. 15–19-vuotiaista 68 prosenttia piti yksin vietettyä aikaa erittäin tai melko tärkeänä⁵ (Myllyniemi 2009, 29). Yksin ollessaan nuoret esimerkiksi harrastavat, käyttävät mediaa ja pelaavat (Myllyniemi 2009). Matikkalan ja Lahtisen (2005) tutkimuksessa huomattiin kuitenkin, että merkittävä osa lapsista kokee yksin viettämänsä ajan liiallisena. Noin neljäsosa tutkimuksen alle 18-vuotiaista lapsista koki olevansa varmasti tai ehkä liikaa yksin.

Nuorten vapaa-ajan voivat lisäksi täyttää erilaiset vastuut. Työssäkäynti ja läheisen hoivaaminen voivat olla tällaisia vapaa-ajan sisältöjä. Työssäkäynnin osalta voi tulla kyse enemmän nuoren halusta kuin vastuusta, mutta läheisen hoivaamisen tapaan se on kuitenkin ajallinen panostus, joka sijoittuu nuoren vapaa-aikaan. Tämä panostus voi siis olla pois jostain muusta kuten harrastamisesta tai koulunkäynnistä. Vuosituhannen alussa noin 13–18 prosenttia nuorista kävi koulun ohessa osa-aikaisesti töissä (Kouvonen 2002, 4). Suomessa nuorten paljon aikaa vievällä työssäkäynnillä koulun ohessa on huomattu olevan yhteyksiä rikolliseen käyttäytymiseen, humalajuomiseen ja huumeiden käyttöön (Kouvonen 2002, 42–43). Työssäkäynti näyttäytyy siis tutkimusten valossa olevan selvässä ristiriidassa arkiymmärryksen kanssa ja näyttäytyy nuoren kokonaishyvinvointia heikentävänä toimintana. Läheistään hoivaavien nuorten kohdalla on huomattu samankaltaisia negatiivisia vaikutuksia nuorten hyvinvointiin. Hokkila (2022) on artikkelissaan koonnut Beckerin ja kumppaneiden luennoiteja ja tutkimuksia, joissa kerrotaan nuorten hoivaajien koulupäivien, harrastamisen ja nuorten sosiaalisten suhteiden kärsivän hoivatilanteiden vuoksi. Hoivaamisella voi siis olla merkittävä vaikutus nuoren arkeen ja vaikutus ulottuu myös väkivallan kokemuksiin, sillä etenkin vanhempien mielenterveyden ongelmien tapauksessa vanhempia hoivaavilla nuorilla on paljon koulukiusaamisen kokemuksia (Bibby & Becker 2000). Vapaa-ajan teorioiden mukaan vastuut jostain tietystä toiminnasta voivat viedä mahdollisuuksia muusta toiminnasta. Nuoren työ- tai hoivavastuiden voi siis nähdä olevan pois nuoren mahdollisuudesta osallistua

⁵ Kyselyn asteikko: Erittäin tärkeä (34 %), melko tärkeä (34 %), siltä väliltä (26 %), vain vähän tärkeä (5 %), ei yhtään tärkeä (0%)

tyypillisempiin nuorten toimintoihin, kuten harrastamiseen. Täten nuori voi ajan mittaan syrjäytyä vertaisistaan ja Mertonin anomiateorian mukaan ajautua yhteiskunnan marginaaliin. Toisaalta työ- ja hoivavastuut voivat olla rajaamassa nuoria pois myös tilanteista, joissa on väkivallan uhkaa. (Kouvonen 2002, 16–19.)

Nuorten vapaa-aika ei kuitenkaan rajoitu ainoastaan edellä kuvattuihin yleisimpiin ja normatiivisiin ajanviettopapoihin. Erilainen ”ongelmakäyttäytyminen” on myös tapa viettää aikaa osalle nuorista. Esimerkiksi päihteiden käyttö on yksi tällainen ajanvieton tapa. Puusniekan ja Jokelan tutkimuksen mukaan ammattiin opiskelevat nuoret käyttävät enemmän päihteitä kuin lukiolaiset. He arvioivat, että päihteiden käytön yleisyyden oppipolkukohtaisen vaihtelun taustalla voivat olla erot perhetaustassa ja ympäristön päihdemyönteisyydessä. Lisäksi myös muualla kuin vanhempien kanssa asuminen on kirjoittajien mukaan yhteydessä päihteiden käyttöön ja voi selittää oppilaitosten välistä vaihtelua. (Puusniekka & Jokela 2009.) Alkoholi on nuorten eniten käyttämä päihdyttävä aine. Vuonna 2009 lähes puolet 10–29-vuotiaista käyttää alkoholia ”ainakin kerran pari kuukaudessa” ja 71 prosenttia käyttää alkoholia ”joskus” (Myllyniemi 2009, 70–72). Viimeisimpien vuosien aikana alkoholinkäyttö nuorten keskuudessa on vähentynyt huomattavasti, mutta edelleen noin 60 prosenttia nuorista juo alkoholia jossain määrin (Härkönen, Raitasalo, Lintonen & Mäkelä 2021, 259). Alkoholin lisäksi yleisin nuorten käyttämä huumausaine on kannabis. Erityisen laajalle levinnyttä kannabiksen käyttöä on yhteiskunnallisen asemansa matalaksi kokevien nuorten parissa. Myllyniemen (2009, 74) tutkimuksessa näistä nuorista 13 prosenttia oli edeltävän vuoden aikana käyttänyt kannabista. Selkeästi yhteiskuntaluokkakysymyksestä ei tässä kuitenkaan ole kyse, sillä kannabiksen käyttö on suhteellisesti yleisempää myös korkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Kaiken kaikkiaan huumeiden käyttö on näyttää lisääntyneen viimeisten sukupolvien aikana. Ensikokeiluja on nykyisillä nuorilla edellisiä sukupolvia enemmän ja ne tapahtuvat aikaisemmin (Hakkarainen, Karjalainen & Salasuo 2020). Myös huumeiden absoluuttinen käyttömäärä vaikuttaa olevan kasvussa THL:n (2022) jätevesitutkimusten mukaan.

Rikoksilla oireilu, kuten näpistely ja vahingonteko kuuluu huumausaineiden käytön tapaan pienen nuorten vähemmistön arkeen. Näsin (2016, 5) tutkimuksen tuloksissa 5 prosenttia nuorista oli varastanut viimeisen 12 kuukauden aikana kaupasta ja koulusta 11 prosenttia nuorista. 6 prosenttia nuorista oli tehnyt vahinkoa koulussa ja muualla kuin koulussa 9

prosenttia nuorista. Yksittäiselle nuorelle tällaisia ja edeltävien kaltaisia⁶ rikollisia tekoja kertyy vaihteleva määrä. 69 prosenttia nuorista ei ollut vuoden 2016 tarkastelussa tehnyt kertaakaan kuluneen vuoden aikana mitään alaviitteessä lueteltuja takoja. Nuoria, joille kertyy vuoden aikana yli viisi erillistä alla lueteltua rikollista tekoa, oli vuonna 2016 ainoastaan 2 prosenttia. (Näsi 2016.) Nuorten rikollisuus on usein sosiaalista ja tapahtuu kaveriporukassa samojen kumppaneiden kanssa. Myös päihteiden käyttö on usein läsnä rikoksia tekevien nuorten arjessa, erityisesti väkivaltaisten rikosten kohdalla on huomattu päihteidenkäytön olleen läsnä tekohetkellä. (Näsi 2016; Pitkänen, Kaskela, Tyni & Tourunen 2016.) Nuorten keskeisimmät motiivit ensimmäisten rikosten kohdalla ovat jännityksen hakeminen ja kaveriporukan hyväksyntä. Myöhemmin huumeiden käyttö nousee suurimmaksi rikosten tekemistä määrittäväksi syyksi. (Pitkänen ym. 2016.)

Ongelmakäyttäytyminen mukaan lukien ja sen lisäksi kaikkeen edellä lueteltuun tekemiseen sisältyy nuorilla väkivallan uhrikokemuksia. Kulttuuri-, taide- ja mediaharrastuksissa 21 prosenttia vastaajista kertoi kokeneensa joskus tai usein kiusaamista, syrjintää tai epäasiallista kohtelua (Salasuo 2021, 77). Urheiluharrastuksissa kiusaaminen, syrjintä ja epäasiallinen kohtelu ovat vielä yleisempiä ja ainakin kolmasosa nuorista on kokenut jotain edellä mainituista (Fagerlund ym. 2014; Laine, Matilainen & Salasuo 2016). Netissä noin joka kolmas nuori on kokenut väkivallalla uhkaamista, seksuaalista ahdistelua ja ryhmän ulkopuolelle jättämistä (Salasuo 2021, 90). Näiden lisäksi nuorten kokema perhe- ja vertaissuhdeväkivalta ovat tunnettuja ja kattavasti tutkittuja aihealueita. Nuoret kohtaavat väkivaltaa siis lähes kaikessa arkisessa tekemisessään. Seuraavaksi perehdytään tarkemmin nuorten kokemaan väkivaltaan.

⁶ Seiniin piirtely (1), vahingonteko koulussa (2) ja muualla (3), kaupasta (4) ja koulusta (5) varastaminen, koulukiusaaminen (6), osallistuminen tappeluun (7), pahoinpitely (8), marihuanan/hasiksen käyttö (9) sekä humalassa moottoriajoneuvolla ajaminen (10)

3 Väkiältä nuoruudessa

Väkiällalla tarkoitetaan monia asioita, eikä kaikenkattavaa määritelmää termille ole olemassa. Purjo ja Gjerstad (2010) tarjoavat kuitenkin yhden melko kattavan ja tiivisti sanallistetun määritelmän väkiällalle. Heidän mukaansa väkiältä on vallankäyttöä tai vahingoittamista väkisin toisen henkilön autonomiaa loukaten. Tällaisessa väkiällassa ratkaisevaa on teon kohteen tulkinta ja kokemus tapahtuneesta ja nämä kokemukset voivat olla psyykkisiä tai sekä psyykkisiä että fyysisiä. Tällainen määritelmä sisällyttää itseensä melko hyvin erilaiset väkiällan jaottelut ja jäsenyykset, joita voidaan tehdä muun muassa väkiällan tekijän ja uhrin suhteen, teon tarkoituksen, tavan ja kokemuksen sekä tekoon liittyvän vallankäytön tyyppin mukaan. Seuraavaksi käyn lyhyesti läpi muutamia yleisimpiä väkiällan teoreettisia jäsenyyksiä. Tämän jälkeen syvennyn tarkemmin nuorten kokemaan fyysiseen väkiälltaan Suomessa ja nuorten fyysiseen väkiälltaan yhteydessä oleviin seikkoihin, jotka ovat tämän tutkimuksen kannalta oleellisia.

3.1 Erilaisia väkiällaa

Väkiällan tekijän ja uhrin suhteen mukaan väkiällaa jäsenettäessä puhutaan muun muassa vertaissuhdeväkiällasta, parisuhdeväkiällasta, lähisuhdeväkiällasta, kollektiivisesta väkiällasta ym. Nämä erilaiset väkiällakäsitteet voidaan ryhmitellä yhteisölliselle ja ihmisten väliselle tasolle. (Bildjuschkin ym. 2020.) Nuoret voivat kokea mitä tahansa edellä lueteltua väkiällaa, mutta nuorten kohdalla tutkimusta on kohdistettu erityisesti vertaissuhdeväkiällaan, perheväkiällaan ja koulukiusaamiseen. Vertaissuhdeväkiällassa tekijä ja uhri ovat toisilleen jollain tavalla vertaisia. Nuorten kokemaa vertaissuhdeväkiällaa on tutkittu paljon koulun koulukiusaamisen kontekstissa. Tällöin vertainen on esimerkiksi uhrin luokkakaveri. Vertaissuhdeväkiällalta on kuitenkin koulukiusaamista laajempi termi. Se ei ole sidottu mihinkään instituutioon ja kattaa myös koulun ja kodin ulkopuolella tapahtuvaa väkiällaa. Juuri tämän takia vertaissuhdeväkiällaa on vaikea kitkeä. Yhteiskunnallisten toimijoiden, kuten koulun vaikutusvalta ei ulotu lähikaupan edustalle tai mopoilijoiden käyttämille syrjäiteille ja teollisuusalueille. Perheväkiällalta on sen sijaan väkiällaa, joka kohdistuu saman perheen jäseniin (Bildjuschkin ym. 2020, 7).

Teon tarkoituksen mukaan jaoteltuna väkiällalta voi olla instrumentaalista tai ekspressiivistä. Yksinkertaistettu jako näiden kahden väkiällan tyyppin välillä kulkee siinä, onko väkiällaisella teolla jokin muu tarkoitus kuin teko itsessään. Ekspressiivistä väkiällaa

sanotaankin myös reaktiiviseksi väkivallaksi, sillä tekoon ei tietoisesti liitetä muita tarkoituseriä. (Franzoi 2009, 427–429.) Erottelussa instrumentaaliseen ja ekspressiiviseen väkivaltaan korostuukin tekijän tietoisuus väkivaltaisuudestaan. Voidaan nimittäin argumentoida, että väkivallalla on aina jokin psykologinen tai sosiaalinen tarkoitus. Henkilö, jolla on esimerkiksi epävakaa korkea itsetunto saattaa *reagoida* johonkin tapahtumaan väkivaltaisesti tiedostamatta reaktionsa taustalla olevaa tarvetta suojella omaa itsetuntoa (Franzoi 2009, 88–90). Samaan tapaan nuori voi ryhmässä käyttäytyä väkivaltaisesti tiedostamattaan ryhmän sosiaalista vaikutusta itseensä ja toimintaansa.

Väkivaltaa on myös tyypitelty sen mukaan, onko se hierarkkista vai väkivaltaa itsepuolustuksena. Hierarkkisessa väkivallassa korkeammassa valta-asemassa oleva sortaa alemmassa asemassa olevaa. Itsepuolustuksessa tämä asetelma kääntyy toisin päin ja väkivallalla puolustetaan esimerkiksi omaa koskemattomuutta tai ympäristöä. Väkivaltaa voidaan jakaa kahteen osaan myös sen mukaan, kohdistuuko se ihmisiä vai muuta elollista tai elotonta oliota kohtaan. (Ruuska & Heikkurinen 2018.)

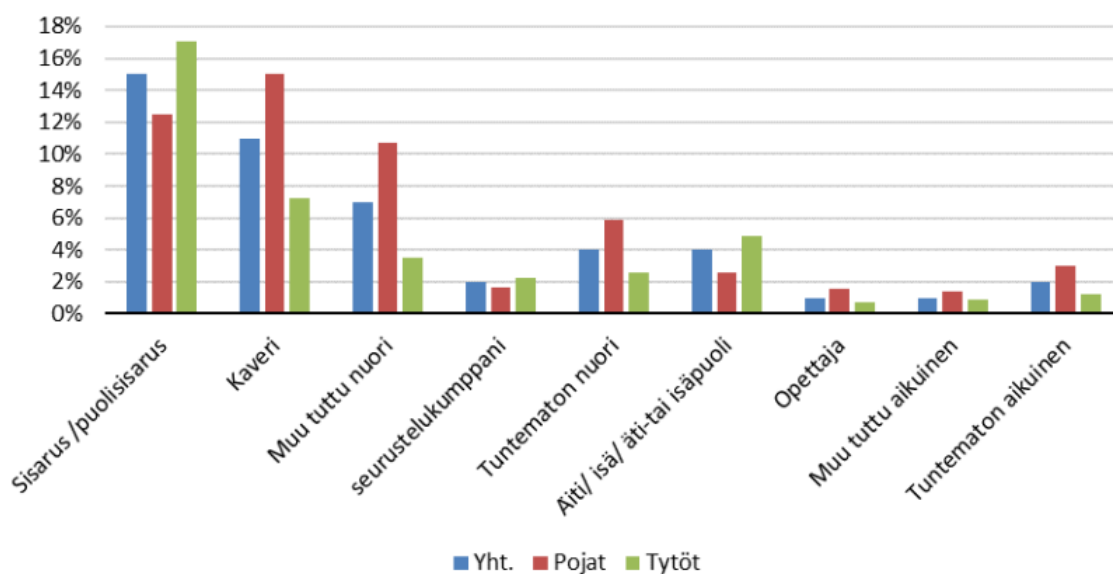
Väkivallan kokemuksen (tai ilmenemismuodon) mukaan jaoteltuna voidaan puhua esimerkiksi fyysisestä, henkisestä, seksuaalisesta, taloudellisesta tai kulttuurisesta väkivallasta. Tällaiseen jaotteluun sisältyy myös eronteko käytetyn vallan tyyppin välillä, eli väkivaltaa voidaan jaotella sen mukaan hyväksikäyttääkö tekijä fyysistä ja henkistä valtaa. Fyysinen väkivalta on väkivaltaa, joka ilmenee henkilön ruumiillisen koskemattomuuden loukkauksena. Henkisessä väkivallassa väkivalta ilmenee henkilön psyykkisen hyvinvoinnin vahingoittamisena. Seksuaaliseen väkivaltaan liittyy henkilön seksuaalisen koskemattomuuden tai itsemääräämisoikeuden loukkaus. Taloudelliseen väkivaltaan liittyy taloudellisen itsemääräämisoikeuden loukkaus tai rajoittaminen ja kulttuurisessa väkivallassa loukataan tai rajoitetaan henkilön tai henkilöryhmän itsemääräämisoikeutta tai koskemattomuutta. (Bildjuschkin ym. 2020, 9.) Bildjuschkin ja kumppanit sisällyttävät edellisiin määrittelyihin teon tahallisuuden. Olen kuitenkin poistanut tämän määritelmistä, sillä Purjon ja Gjerstadin (2010) määritelmän mukaan ajattelen väkivallan määrittävän uhrin tulkinnan ja kokemuksen mukaan.

Tässä tutkimuksessa tutkittavana on nuorten kokema fyysinen väkivalta. Väkivaltaa ei sen sijaan jaotella sen mukaan, kuka väkivallan tekijä on suhteessa uhriin tai sen mukaan millaiset motiivit väkivallalla on. Toisin sanoen tarkastelun alla oleva fyysinen väkivalta kattaa hyvin erilaisia kokemuksia väkivallasta ja hyvin erilaisissa yhteyksissä koettua väkivaltaa.

Tarkastelusta näennäisesti rajautuvat pois muut väkivallan ilmenemismuodot, kuten taloudellinen tai seksuaalinen väkivalta. Tätä rajausta ei kuitenkaan voida pitää kovin selkeärajaisena, sillä fyysinen väkivalta voi samanaikaisesti olla myös esimerkiksi seksuaalista väkivaltaa. Perustan tämän tutkimuksen väkivallan käsitteen rajaukselle fyysiseen väkivaltaan asettavat myös kyselyaineiston kysymyksenasettelut ja väkivallan jäsenyydet kyselyssä.

3.2 Nuorten väkivallan uhrikokemukset 2000-luvun Suomessa

Suomessa nuorten väkivallan, koulukiusaamisen ja väkivallan uhan kokemukset ovat olleet pääosin laskussa viimeisen 20 vuoden aikana. Viimeisen neljän vuoden aikana väkivaltaa kokeneiden nuorten osuuden lasku on kuitenkin pysähtynyt ja koulukiusaamista kokeneiden nuorten sekä väkivallan uhkaa kokeneiden nuorten osuus on kääntynyt pieneen nousuun. Noin 10 prosenttia nuorista on viimeisen vuoden aikana kokenut fyysistä väkivaltaa. (Kaakinen & Näsi, 2021.)



Kuvio 1 Väkivallan uhrikokemukset tekijän mukaan 15–16-vuotiailla (Kaakinen & Näsi 2021).

Yllä esitettyssä taulukossa on jaoteltu nuorten väkivallan uhrikokemukset väkivallan tekijän mukaan. Vertaissuhteissa koettu väkivalta on nuorilla selkeästi yleisin väkivallan muoto. Etenkin jos sisarusuhteissa koettu väkivalta tulkitaan vertaissuhdeväkivallaksi niin neljä yleisintä väkivallan tekijää ovat nuoren vertaisia. Näitä ovat siis sisarukset, kaverit, muut tutut

nuoret ja tuntemattomat nuoret. Vasta näiden jälkeen väkivallan tekijöinä tulevat nuoren vanhemmat ja muut aikuiset. Pojilla on suhteessa tyttöihin enemmän väkivallan kokemuksia muiden nuorten taholta. Tyttöillä sen sijaan sisarusten ja vanhempien väkivalta on yleisempää kuin pojilla. (Kaakinen & Näsi, 2021.) Nuoret pojat kokevat ja syyllistyvät väkivaltaan vertaissuhteissaan tyttöjä enemmän muun muassa kilpailun, miehen mallin ja hormonitoiminnan vaikutusten takia (mm. Kaipainen 1996; Manninen 2010; Huuki 2010).

Seuraavaksi syvennyn tarkemmin siihen, kuinka erilaiset nuoren arjen rakenteeseen ja sisältöihin liittyvät tekijät ennustavat nuoren väkivallan uhrikokemusten todennäköisyyttä. Tämän kolmannen pääluvun lopuksi tarkastelen vielä muita nuoren ominaisuuksiin liittyviä riskitekijöitä, joita käytän tutkimukseni analyysin taustamuuttujina.

3.3 Rikollinen ja joutilas vapaa-aika

Rikollisella ja joutilaalla viitataan tässä tutkimuksessa englanninkielisiin termeihin *delinquent* tai *deviant*. Olen kääntänyt nämä termit kahdella sanalla, sillä tutkimuskirjallisuudessa esimerkiksi *delinquent behaviour* (rikollinen käyttäytyminen) ei rajaudu selkeärajaisesti pelkkään rikolliseen toimintaan, vaan kuvaa laajemmin toimintaa, johon sisältyy merkittävältä muutakin antisosiaalista toimintaa strukturoimattomassa ympäristössä. (mm. Bjarnason, Sigurdardottir & Thorlindsson 1999; Jennings ym. 2011; Kim ym. 2020.)

Tutkimuskirjallisuudessa on melko ristiriitaisia tuloksia nuorten väkivallan ja rikollisen sekä joutilaan vapaa-ajan yhteyksistä. Tyypillisesti on tutkittu kuinka rikollinen ja joutilas vapaa-aika ennakoivat väkivallan kokemuksia eikä toisinpäin. On huomattu, että rikollinen vertaisryhmä on erityisen iso riskitekijä, kun nuori viettää strukturoimatonta aikaa tällaisessa seurassa (Jennings ym. 2011). Bjarnasonin, Sigurdardottirin ja Thorlindssonin (1999) tutkimuksessa joutilaan ajanvieton on ilman aikuisten läsnäoloa huomattu olevan yhteydessä nuorten väkivallan uhrikokemuksiin. On kuitenkin myös selvitetty, että joutilas ajanvietto vaikuttaa olevan yhteydessä nuorten väkivallan uhrikokemuksiin ainoastaan silloin kun henkilö on itse jollain tasolla osallinen rikolliseen toimintaan. Strukturoimattomalla ajanvietolla ei ollut yhteyttä väkivallan uhrikokemuksiin Hensonin ja kumppaneiden (2010) tutkimuksessa kun nuoren oma rikollinen toiminta otettiin huomioon. Täten erityisesti joutilas ja rikollinen vapaa-aika yhdessä voidaan nähdä riskitekijänä nuorten väkivallan uhrikokemuksille.

Edellinen tutkimus haastaa perinteisempää teoriaa nuorten väkivallasta. Esimerkiksi Cohen ja Felson (1979) ottavat väkivaltaisen toiminnan itsestänselvyytenä ja ominaisuutena, johon meillä kaikilla on sisäisesti mahdollisuus tai valmius. Tällöin väkivallan tapahtumista selittävätkin aikaan ja paikkaan liittyvät tekijät. Millaiset tilanteet siis sallivat tai mahdollistavat väkivaltaa? Tästä näkökulmasta väkivalta tapahtuu silloin kun motivoituneella tekijällä on aikaan ja paikkaan sidottu mahdollisuus toimia väkivaltaisesti. Valvonnan puuttuminen antaa siis mahdollisuuden väkivallalle. (Cohen ja Felson 1979.) Empiria vaikuttaa kuitenkin osoittavan tätä teoriaa vastaan (Henson ym. 2010).

Väkivallan uhrikokemusten yleisyyden kannalta edellisiä teoreettisia ristiriitaisuuksia monimutkaistaa entisestään havainto, jonka mukaan väkivaltainen vertaisryhmä (jengi) voi toimia jopa väkivallalta suojaavana tekijänä. Tämä vaikutus on havaittu korkean rikollisuusasteen alueilla. Tällaisilla alueilla riskitekijä väkivallan uhrikokemuksille on itse asiassa väkivaltaisiin ryhmiin kuulumattomuus, sillä tällaiset yksittäiset henkilöt nähdään ”heikkoina” ja heihin kohdistetaan väkivaltaa muun yhteisön toimesta. (McCarthy 2002.) Edellisessä pääluvussa käsitelty sosiaalinen syrjäytyminen on siis näissä tapauksissa riskitekijä väkivallan uhrikokemuksille. Tyypillisesti kuitenkin väkivaltaiset vertaisryhmät lisäävät väkivallan riskiä. Kuten edellisessä pääluvussa on kuvattu, nuoret muodostavat suhteita toisiin nuoriin ja tätä kautta saavuttavat erilaisia nuoruuden kehitystehtäviä. Samat suhteiden ja ryhmien muodostamisen periaatteet pätevät myös väkivaltaisten ystäväpiirien muodostuessa. Ryhmän muodostumisen edellytys on emotionaalinen kytkös ryhmän toisiin potentiaalisiniin jäseniin ja säännöllinen interaktio heidän kanssaan. Esimerkiksi yhteiset kokemukset riitaisista ja väkivaltaisista perhesuhteista voivat toimia emotionaalisen yhteyden pohjana nuorten välillä, samalla kun haluttomuus viettää aikaa kyseisissä kotioiloissa johdattaa nuoret toistuvasti yhteen esimerkiksi koulun pihalle tai jalkapallokentälle. Erityisen valitettavaa tällaisten ryhmien kehityksessä on ryhmäpolarisaatiovaikutus, jossa yksilöiden näkökulmien sosiaalinen vertailu johdattaa ryhmän kohti ääripäänäkemyksiä. Näin voi tapahtua myös väkivaltaisuuden suhtautumisen osalta ja onkin huomattu, että ryhmien välinen väkivalta on usein vakavampaa ja raaempaa kuin yksilöiden välinen väkivalta. (Franzoi 2009, 293–335.)

3.4 Päihteiden vaikutus

Päihteiden käyttö on yhteydessä rikollisiin alakulttuureihin osallisuuteen. Näissä yhteisöissä myös väkivaltaisuus on yleistä. Päihteiden käyttö voi myös johtaa nuoren ystäväpiiriin

kaventumiseen ainoastaan päihteitä käyttäviin vertaisiin. Laittomien päihteiden ostaminen on myös vaarallista, sillä näitä aineita saa monesti ainoastaan vaarallisista lähteistä. Päihteiden hankkimiseen ja käyttöön liittyvät sosiaaliset tilat aiheuttavat siis riskejä ja altistavat väkivallan uhrikokemuksille. (Pitkänen ym. 2016.)

Yksi syy päihteiden käytön ja väkivallan uhriksi joutumisen yhteyksille on päihteiden moninainen vaikutus ihmisen käyttäytymiseen. Tietty aineet ja yhdisteet voivat esimerkiksi aiheuttaa aggressiota tai heikentää henkilön kognitiivisia kykyjä. Toisaalta myös päihdyttävien aineiden vieroitusoireisiin voi liittyä erilaisia houretiloja, jotka altistavat käytökselle, johon voidaan väärässä seurassa reagoida fyysisellä väkivallalla. (Johansson ym. 2012; Jarnecke ym. 2022 & Madras & Kuhar 2013.) Päihderiippuvuus voi sen sijaan johtaa rikollisiin tekoihin, kuten varkauksiin ja näiden yhteydessä voi syntyä tappeluita (Pitkänen ym. 2016). Päihteiden käytön on tulkittu vaihtelevasti olevan joko itsessään riskitekijä väkivallan uhrikokemuksille tai sen on ajateltu olevan osa rikollista elämäntapaa (*delinquent lifestyle*), joka on riskitekijä väkivallan uhrikokemuksille (Bjarnason ym. 1999; Savolainen ym. 2009).

3.5 Heikko sosiaalinen sopeutuminen vertaisryhmään

Poikkeavuus vertaisryhmään nähden on riskitekijä väkivallan uhrikokemuksille (García Fernández ym. 2015). Tämän havainnon taustalla on vaikuttamassa monia asioita, mutta tämän tutkimuksen osalta haluan nostaa esille ryhmäteoreettisia pohdintoja. Ryhmät ovat sosiaalipsykologiassa joukkoja, joiden jäsenillä on joitain yhdistäviä piirteitä. Toiminta on erittäin tehokas tapa muodostaa ryhmä ja ihmiset, jotka jakavat jonkin tekemisen tai yhteisen päämäärän muodostavat herkästi ryhmiä. Ryhmäytymisen myötä syntyy mekanismeja, jotka pitävät ryhmän jäseniä sen sisällä ja estävät ryhmän ulkopuolisia jäseniä liittymästä ryhmään. Tämä rajanveto voi äärimmillään olla väkivaltaista. (Franzoi 2009.) Tästä teoreettisesta näkökulmasta onkin helppo ymmärtää, miksi yhteisen tekemisen ulkopuolelle jääminen, marginalisoituminen on uhka nuoren kokonaishyvinvoinnille. Sosiaalinen syrjäytyminen ennustaa nuorten väkivallan uhriksi joutumista (Kumpula ym. 2006). Ulossulkemisen keinona väkivalta voi myös sitoa ryhmän sisäisiä jäseniä yhteen. Tällöin väkivallasta tulee yhteinen tekeminen ryhmän jäsenille. Tällaisia ryhmiä ovat esimerkiksi väkivaltaiset katujengit (Vasquez ym. 2015).

Ei kuitenkaan tarvitse mennä jengiytymiseen asti, jotta heikko sopeutuminen vertaisryhmään näkyisi olevan yhteydessä nuorten heikompaan hyvinvointiin. Kouluissa on esimerkiksi

huomattu, että heikompi osallisuuden kokemus on yhteydessä koulukiusaamisen uhrikokemuksiin. Lukioissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa koulukiusatuiksi joutuneiden osallisuuden kokemus oli sitä matalampi, mitä useammin tuli kiusatuksi. (Virrankari, Leemann & Kivimäki 2020.) Muun muassa osallisuuden ja ryhmään kuulumisen kokemuksen muodostumiseksi harrastaminen on nuorelle merkittävä kanava. Vailla harrastusta oleminen sen sijaan näyttäytyy uhkana nuoren hyvinvoinnille. (esim. Salminen 2021.)

3.6 Muut merkittävät fyysisen väkivallan uhriksi joutumisen riskitekijät

Edellisten nuoren vapaa-ajan sisältöihin liittyvien asioiden lisäksi monien erityisesti yksilön ominaisuuksiin liittyvien tekijöiden on toistuvasti huomattu lisäävän väkivallan uhriksi joutumisen riskiä. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi henkilön kieli, ihonväri, uskonto, kansallinen tausta, yhteiskunnalliset mielipiteet, sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuneisuus (Näsi 2016). Myös henkilön sosioekonominen asema ja elinympäristö⁷ vaikuttavat väkivallan uhrikokemusten yleisyyteen (Mielityinen, Hautamäki, Hakala, Fagerlund & Ellonen 2023). Huomioin nämä muut väkivallan uhrikokemusten yleisyyteen vaikuttavat tekijät tutkimuksen analyysissä ottamalla kontrollimuuttujiksi kolme tällaista vapaa-ajan sisällöistä erillistä muuttujaa. Näitä ovat nuoren *sukupuoli, etninen tai kansallinen tausta ja koettu taloudellinen asema*. Olen valinnut nämä muuttujat, sillä lähdekirjallisuudessa niiden on huomattu olevan yhteydessä väkivallan uhrikokemuksiin.

Väkivalta on sukupuolittunut ilmiö, mutta aikuisten fyysisen väkivallan kokonaismäärissä on usein huomattu, ettei tilastollisesti merkitseviä eroja sukupuolten välillä ole (Danielsson & Näsi 2021, 6). Danielssonin ja Näsin (2021) tutkimuksessa edeltävien tutkimusten tapaan huomattiin kuitenkin, että naiset kokevat miehiä useammin seksuaalista (fyysistä) väkivaltaa. Heiskanen ja Ruuskanen (2010) löysivät saman tuloksen omassa tutkimuksessaan ja tämän lisäksi huomasivat miesten kokevan naisia useammin väkivaltaa tuntemattomien taholta esimerkiksi julkisissa tiloissa. Kenties osittain myös näiden erojen takia nuorten ja lasten väkivallassa on kuitenkin selkeämpi ero väkivallan kokemusten yleisyydessä sukupuolten välillä. Kuten edellä luvussa 3.2 on esitetty pojat kokevat siis tyypillisesti tyttöjä useammin väkivaltaa ja erityisesti fyysistä väkivaltaa. Miesten tapaan pojat myös kokevat useammin väkivaltaa tuntemattomien taholta ja tytöt sen sijaan kokevat poikia useammin väkivaltaa tuttuja kaverien ja huoltajien taholta (Mielityinen, Hautamäki, Hakala, Fagerlund & Ellonen

⁷ Tässä tarkoitetaan elettyä lähiympäristöä, kuten esimerkiksi tuetussa asumisyksikössä elämistä.

2023). Syyksi väkivallan uhrikokemusten painottumiselle poikiin ja nuoriin miehiin on siis löydetty edellä luvussa 3.2 kuvattuja kulttuurisia ja lapsuuden ja nuoruuden kehityksen sukupuolten välisiä eroja. Kuitenkin myös väkivaltaisuuden ja väkivallan uhrikokemusten limittäisyys on tässä yhteydessä nostettava esiin. Pojat osallistuvat tyttöjä useammin väkivaltaiseen toimintaan (Bjarnason, Sigurdardottir & Thorlindsson 1999), mikä altistaa poikia väkivallan uhrikokemuksille.

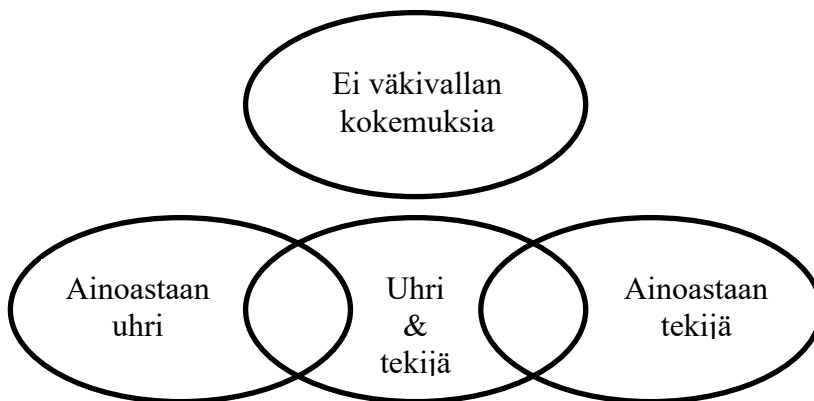
Ulkomaalaistaustaisilla nuorilla on havaittu muita nuoria enemmän väkivallan uhrikokemuksia. Ero on erityisesti huomattu harrastuksissa tapahtuvan väkivallan osalta. Kyseinen ero on huomattu kaikkien väkivallan muotojen osalta. Fyysisen väkivallan osalta kolme prosenttia Suomessa syntyneistä lapsista ja nuorista oli sosiaali- ja terveysministeriön teettämän kyselyn mukaan kokenut harrastuksissa väkivaltaa. Ulkomailla syntyneillä nuorilla osuus oli kolminkertainen, eli yhdeksän prosenttiyksikköä. Näiden erojen taustalla on ajateltu olevan muun muassa rasistisia ja ulossulkevia käytäntöjä. (Fagerlund, Peltola, Kääriäinen, Ellonen & Sariola 2014; Mielityinen, Hautamäki, Hakala, Fagerlund & Ellonen 2023.)

Myös nuoren kokemus perheen taloudellisesta tilanteesta on yhteydessä nuorten väkivallan kokemusten yleisyyteen. Heikommassa taloudellisessa tilanteessa olevilla nuorilla on muita nuoria enemmän lähisuhdeväkivallan kokemuksia kotona. Myös harrastuksissa on löydetty samansuuntainen tulos. Väkivallan kokemukset ovat harrastuksissa yleisempiä niillä nuorilla, jotka kokevat perheensä taloudellisen tilanteen vaikeaksi. Jopa 23 prosenttia näistä nuorista koki harrastuksissa fyysistä väkivaltaa. Perheensä taloudellisen tilanteen erittäin hyväksi kokevilla nuorilla vastaava osuus oli kolme prosenttia. (Mielityinen, Hautamäki, Hakala, Fagerlund & Ellonen 2023.) Taloudellisten tekijöiden yhteyttä väkivallan uhrikokemuksiin on selitetty varakkaampien yksilöiden mahdollisuudella panostaa taloudellisesti turvallisuuteensa, eri asuinalueiden väkivaltatilastojen vaihteluilla ja kulttuurisilla eroilla vähävaraisten ja varakkaiden yksilöiden välillä. Nämä kulttuuriset erot liittyvät esimerkiksi alkoholinkäyttöön ja ajanviettotapoihin. (Siren & Honkatukia 2005.)

3.7 Väkivallan kokemusten kasautuminen

Väkivaltaisuus on merkittävä riskitekijä nuorten väkivallan uhrikokemuksille. Myös uhrikokemukset lisäävät väkivaltaisen käytöksen riskiä. Tämä asetelma kuvaa väkivallan uhrikokemusten ja väkivaltaisuuden limittäisyyttä. Luonnollisesti kaikki uhrit eivät ole väkivaltaisia, eivätkä kaikki väkivaltaiset nuoret ole uhreja. Näiden ryhmien limittäisyys on kuitenkin hyvin merkittävää erityisesti nuorten tapauksessa. Uhrikokemusten ja

väkivaltaisuuden limittäisyyttä on selitetty perinteisesti yhteisillä selittäville tekijöillä, jotka yhdessä muodostavat kuvan poikkeavasta elämäntavasta (*deviant lifestyle*). Tähän kuvaan sisältyy muun muassa naimattomuus, alhaisempi koulutustaso, miessukupuolisuus, vanhempien heikko valvonta (*monitoring*), öinen vapaa-ajan vietto kaupungilla, heikko kouluun ja kotiin kiinnittyminen sekä päihtymys. Uhrikokemusten ja väkivaltaisuuden limittäisyys on suurempaa vakavampien väkivallan muotojen tapauksessa. Erityisesti henkirikosten tapauksessa riski joutua henkirikoksen uhriksi kasvaa moninkertaiseksi. Alla näkyvä kuvio 2 selkeyttää uhrikokemusten ja väkivaltaisuuden limittäisyyttä. (Jennings ym. 2011.)



Kuvio 2 Väkivallan uhrikokemusten ja väkivaltaisuuden limittäisyys (Suomennettu)

Yksi mahdollinen selitys erityisesti nuorten väkivallan kokemusten limittäisyydelle voi olla juuri edellisessä luvussa kuvattu nuorten vertaissuhdeväkivallan suuri osuus nuorten kokemasta väkivallasta. Vertaissuhdeväkivaltaa tapahtuu nimittäin monesti samojen ystäväysten keskuudessa. Väkivaltaisiin piireihin valikoidutaan siis samaan tapaan kuin tiettyä muotia seuraaviin piireihin. Ryhmäsosialisaatio ja ryhmäpolarisaatio saattaa sitten tällaisen valikoitumisen jälkeen jopa voimistaa ryhmän väkivaltaisuutta. (Franzoi 2009, 293–335.)

4 Aineisto ja menetelmät

Tämä tutkimus on tilastollinen ja siinä hyödynnetään laajaa Kouluterveyskysely 2019 -kyselyaineistoa. Tutkimuksen perusjoukkona ovat 16–18-vuotiaat nuoret. Tutkimusjoukon yläikäraja rajautuu kouluterveyskyselyn kysymyksenasettelun pohjalta. Kyselyssä on kysytty oppilaiden syntymävuotta ja kaikki yli 19-vuotiaat lukeutuvat samaan luokkaan. Tämä yli 19-vuotiaiden luokka on otettu pois tarkastelusta, koska tarkoituksena on tutkia juuri nuoria ja aikuisten toisen asteen opiskelijoiden mukana oleminen heikentäisi tutkimuksen luotettavuutta. Alempi ikäraja on asetettu, jotta tarkastelu keskittyy juuri sen ikäisiin nuoriin, joilla on Suomen kontekstissa eniten itsenäistä vapaa-aikaa ja mahdollisuuksia vaikuttaa vapaa-aikansa sisältöön. Esimerkiksi siirtymä peruskoulusta toiselle asteelle voi tuoda mukanaan vaikkapa muuton toiselle paikkakunnalle ja tämän myötä uusia ajanvieron mahdollisuuksia ja valintoja. 15-vuotta täytettyään nuoren on myös mahdollista hankkia mopokortti, joka puolestaan mahdollistaa nuorelle vapaampaa liikkumista ja lisää ajankäytön mahdollisuuksia. Lopullinen valinta aineiston perusjoukon alaikärajan rajaamiseen 16- eikä 15-vuotiaisiin perustuu pyrkimykseen tarkastella nuoria, joilla on mahdollisimman moninaiset ajankäytön mahdollisuudet. Tutkimus painottuu ikärajan myötä vahvasti toisen asteen oppilaisiin, mutta otantaan lukeutuu myös hyvin pieni määrä peruskoulun loppuvaiheen oppilaita, jotka ovat siis myös vuosina 2001 ja 2002 syntyneitä.

Tilastollisen tutkimuksen tarkoituksena on löytää yhteyksiä ja säännönmukaisuuksia, jotka voidaan yleistää perusjoukkoon (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2020). Tässä tutkimuksessa tutkin vapaa-ajan viettämisen tapojen ja fyysisen väkivallan uhrikokemusten yhteyksiä. Näiden termien operationalisoinnista tarkemmin luvussa *4.3 Muuttujat*. Parhaimmillaan väkivaltaa voitaisiin ehkäistä, jos tiedetään, millainen vapaa-aika on riskitekijä väkivallan uhrikokemuksille. Muutaman taustamuuttujan avulla tarkastelen myös nuorten vapaa-ajan merkitystä suhteessa näihin taustamuuttujiin.

4.1 Tutkimuskysymykset

Alla näkyvissä tutkimuskysymyksissä fyysisellä väkivallalla tarkoitetaan esimerkiksi lyömistä, potkimista tai toisen kimppuun käymistä jollain muulla tavalla. Tarkastelu on rajattu fyysiseen väkivaltaan, sillä kouluterveyskysely mahdollistaa selkeärajaisesti tämän väkivallan tyyppien tutkimisen. Johdannossa kuvattu yhteiskunnallinen huoli myös kohdistuu etenkin nuorten fyysiseen väkivaltaan. Täten rajausta on myös tutkimuksen tarkoituksen kannalta

perusteltu. Vapaa-ajan viettämisen tavat on koottu kyselyn vapaa-ajan sisältöjä kuvailevista kysymyksistä. Nämä liittyvät muun muassa harrastamiseen ja harrastamattomuuteen, päihteiden käyttöön ja päihteettömyyteen sekä valvomiseen ja vapaa-ajan keskittymiseen päiväsaikaan. Näiden käsitteiden operationalisointia käsitellään tarkemmin luvussa 4.3 Muuttujat.

1. Kuinka 16–18-vuotiaiden nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemukset jakautuvat?
2. Miten 16–18-vuotiaiden nuorten tavat viettää vapaa-aikaa ovat yhteydessä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin?

Ensimmäisellä kysymyksellä on tarkoitus selvittää fyysisen väkivallan uhrikokemusten yleistä jakaumaa. Toisella tutkimuskysymyksellä tavoitellaan tarkemmin niitä yhteyksiä, joita erilaisilla tavoilla viettää vapaa-aikaa on tutkimuksen nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemusten yleisyyteen. Näiden tutkimuskysymysten tarkoitus on tuottaa rakenteellista tutkimustietoa nuorten vapaa-ajan ja väkivallan suhteesta. Rakenteellisen tiedon kasaaminen on sosiaalityön kentällä keskeinen osa ja edellytys sosiaalityön vaikuttamistyölle ja muutostyölle yhteiskunnallisella tasolla. Toisin sanoen tämän tutkimuksen merkitys on keskeisin rakenteelliselle sosiaalityölle, mutta antaa myös lähtökohtia ja taustoittaa kaikkea nuorten kanssa tehtävää sosiaalityötä esimerkiksi lastensuojelussa, jälkihuollossa sekä lapsi- ja perhesosiaalityössä.

4.2 Kouluterveyskysely-aineisto

Tutkimuksessa käytettävä aineisto on vuoden 2019 kouluterveyskysely. Kyselyyn vastasi yhteensä 261 451 lasta ja nuorta ja aineisto kerättiin 1.3.–30.4.2019. Kysely on sisällöllisesti kattava ja sisältää terveyteen, opiskeluun, sosiaalisiin suhteisiin ja laajasti hyvinvointiin liittyviä väittämiä. Kyselyllä kerätään ”*seurantatietoa lasten ja nuorten hyvinvoinnista, terveydestä, koulunkäynnistä ja opiskelusta, osallisuudesta sekä avun saannista ja palvelujen tarpeisiin vastaavuudesta koulu- ja oppilaitoskohtaisesti*”. Lukion vastaajien osalta otoskoko on hyvin kattava, sillä arviolta noin 70 % 1. ja 2. vuoden opiskelijoista vastasi kyselyyn. Ammattiin opiskelevien kohdejoukon suuruus ei ole tarkasti tiedossa, joten tästä ryhmästä ei ole saatavilla otoksen kattavuustietoja. Vastaajien määristä voidaan kuitenkin arvioida, että ammatillisten oppilaitosten otoksen kattavuus on noin 30 % – 40 %. Lukioista vastaajia oli 44

545 ja ammatillisista oppilaitoksista vastaajia oli noin puolet vähemmän, 23 406⁸. (Opetushallitus 2019.)

Tässä tutkimuksessa aineiston muodostavat siis yhteensä 65 555 16–18-vuotiasta vastaajaa. Arvioni mukaan tämä on noin puolet perusjoukosta, siis kaikista kyseisen ikäluokan nuorista. Tulosten yleistäminen perusjoukkoon on tältä osin siis hyvinkin perusteltua. Tämän tutkimuksen aikana tuli mahdollisuus hyödyntää myös uudempaa vuoden 2021 kouluterveyskysely-aineistoa, mutta tutkimuksen painopisteen ollessa nuorten vapaa-ajassa oli mielestäni tarkoituksenmukaista pitäytyä aineistossa, joka oli kerätty ennen kuin koronavirus rantautui Suomeen ja vaikutti myös nuorten vapaa-ajan käyttöön poikkeuksellisesti.

4.3 Muuttajat

Selitettävä muuttuja tässä tutkimuksessa on siis fyysinen väkivalta, jota on kyselyssä kysytty kysymyksellä 74.4 seuraavasti: ”*Onko sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita? Käyty fyysisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta*”. Vastausvaihtoehdot tuohon kysymykseen ovat kyllä ja ei. Kyseessä on siis dikotominen kaksiluokkainen muuttuja. Selittäviä muuttujia on tarkastelussani yhteensä yhdeksän. Kaksi niistä liittyy harrastamiseen, kaksi vapaa-ajan ajoittumiseen, yksi alkoholinkäyttöön vapaa-ajalla, yksi huumeidenkäyttöön, yksi työssäkäyntiin ja yksi läheisten hoivaamiseen. Nämä selittävät muuttajat on valittu koska ne edustavat nuorten vapaa-ajan sisältöjä. Lisäksi päihteiden käyttö ja vapaa-ajan viettäminen öisin ovat osa joutilasta (*delinquent*) vapaa-aikaa (mm. Bjarnason, Sigurdardottir & Thorlindsson 1999; Jennings ym. 2011; Kim ym. 2020). Myös harrastusten puute on valittu edustamaan joutilasta ajankäyttöä. Harrastusmuuttujat on valittu myös kertomaan nuoren sopeutumisesta vertaisryhmiin. Läheisten hoivaaminen ja työssäkäynti on myös nähty esteinä nuoren tyypilliselle sosiaaliselle kanssakäymiselle (Hokkila 2022) ja tästä johdannaisena tulkitseen myös nämä uhkana nuoren vertausryhmiin sopeutumiselle.

Ensimmäisessä harrastusmuuttujista olen jakanut nuoret sen mukaan, kuinka monta säännöllistä harrastusta heillä on. Säännöllinen tarkoittaa tässä yhteydessä tutkijan määrittämää rajaa, joka on asetettu vähintään kuukausittain tapahtuvaan harrastamiseen.

⁸ Lukioon ja ammatillisiin oppilaitoksiin hyväksyttävien opiskelijoiden määrä liikkuu samansuuntaisissa lukemissa (Opetushallitus 2021).

Kyselyssä on kysytty 14 eri harrastuksesta ja 15 vaihtoehtona on annettu ”jokin muu harrastus”. Olen ensin muuttanut nämä kaikki muuttajat kaksiluokkaisesti siten, että nuori joko harrastaa valitun väittämän harrastusta säännöllisesti tai ei. Tämän jälkeen olen muodostanut summamuuttujan, joka muodostui 15 vastausvaihtoehdosta. Tämän muuttujan olen vielä tarkastelun selkeyttämiseksi muuttanut neliluokkaiseksi. Nuoret, joilla ei ollut yhtään harrastusta muodostivat ensimmäisen luokan. Toisessa luokassa olivat nuoret, joilla oli yksi, kaksi tai kolme harrastusta. Kolmannessa luokassa olivat nuoret, joilla oli säännöllisesti neljä, viisi tai kuusi harrastusta ja viimeisessä luokassa olivat nuoret, joilla oli yli kuusi harrastusta. Luokkien muodostamisen perusteena oli pyrkimys muodostaa mahdollisimman samansuuruiset luokat, mutta siten että ilman mitään säännöllistä harrastusta olevat nuoret olisivat kuitenkin omana luokkanaan. Tämä ensimmäinen luokka oli pyrkimyksestäni huolimatta selkeästi muita muuttujan luokkia pienempi. Tämän muuttujan ja muiden tutkimuksen muuttujien alkuperäiset kyselyssä esitetyt kysymyksenasettelut ovat nähtävissä liitetaulukossa 2.

Toisessa harrastusmuuttujassa tarkasteltiin ohjatussa harrastustoiminnassa käymistä. Muuttuja muodostuu nuorista, jotka käyvät säännöllisesti jossain ohjatussa harrastustoiminnassa ja nuorista, jotka eivät käy säännöllisesti missään ohjatussa harrastuksessa. Ohjatulla harrastustoiminnalla tarkoitetaan aikuisen kuten valmentajan, kouluttajan tai ohjaajan läsnäoloa tai osallisuutta harrastustoiminnassa. Ohjatusta harrastamisesta on kysytty erikseen kyselyssä urheiluharrastamisen sekä taide- ja kulttuuriharrastamisen osalta. Taide- ja kulttuuriharrastamiseksi on kyselyssä määritelty laajasti kaikki harrastaminen, joka ”on esimerkiksi piirtämistä, kirjoittamista, koodaamista tai teatterissa, festareilla, sirkuksessa tai museossa käymistä. Myös musiikin kuuntelu, kirjojen lukeminen, valokuvaaminen ja videoiden tekeminen tai elokuvien katselu on taiteen ja kulttuurin harrastamista.” Yhden yhteisen kaksiluokkaisen muuttujan muodostamiseksi olen ensin muuttanut kyselyn kaksi viisiluokkaista ohjatun harrastamisen muuttujaa kaksiluokkaiseksi, yhdistänyt ne ja muuttanut tämän uuden muuttujan kaksiluokkaiseksi (harrastaa säännöllisesti / ei harrastaa säännöllisesti). Säännölliseksi on edelleen määritelty vähintään kuukausittain toistuva harrastaminen.

Kouluterveyskyselyssä ei kysytty nuorten yöllisestä ajankäytöstä suoraan. Sen sijaan kysyttiin nuorten tavallisista nukkumaanmenoajoista arkisin ja viikonloppuisin (*Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan?*). Olen jakanut kummatkin kysymyksen kaksiluokkaiseksi siten että luokiksi muodostuvat nuoret, jotka menevät nukkumaan ennen 24:00 ja toiseen luokkaan jäävät nuoret, jotka menevät nukkumaan yleensä kello 24:00 jälkeen. Jaottelu on hiukan

keinotekoinen, mutta se kuitenkin erottelee nuoret, jotka joltain osin viettävät vapaa-aikaansa öisin niistä nuorista, joiden vapaa-aika keskittyy päiväsaikaan.

Alkoholinkäytöstä on kouluterveyskyselyssä kysytty tarkastelemalla sen yleisyyttä. Tämä näkökulma soveltuu hyvin vapaa-ajan tarkasteluun sillä viikoittain tai useammin alkoholia käyttävän nuoren vapaa-aika muodostuu tällöin vahvasti alkoholin käytön ympärille. Käytöstä on kysytty viisiluokkaisesti: *Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia, esimerkiksi puoli tölkkiä olutta tai enemmän? 1 Kerran viikossa tai useammin. 2 Pari kertaa kuukaudessa. 3 Noin kerran kuukaudessa. 4 Harvemmin. 5 En käytä alkoholijuomia.* Tuloksissa ja analyysissä tämä järjestys on käännetty ympäri, jotta se olisi yhteneväinen muiden muuttujien muutosten kanssa.

Huumeiden käytön osalta olen muodostanut yhden muuttujan, jossa tarkastellaan minkä tahansa huumeen käyttöä edeltävän 30 päivän aikana. Nuoret, jotka eivät ole käyttäneet mitään huumetta edeltävän kuukauden aikana kuuluvat luokkaan yksi ja muut nuoret luokkaan kaksi. Luokassa kaksi on siis nuoria, jotka ovat edeltävän kuukauden aikana käyttäneet kannabista, lääkkeitä tai muita huumaavia aineita. Olen muuttanut luokittelun kaksiluokkaiseksi, sillä huumeita käyttäneiden nuorten määrä oli kyselyssä kokonaisuudessaan hyvin pieni.

Nuorten työskentelystä kysyttiin kyselyssä myös kaksiluokkaisella kysymyksellä: *Teetkö opiskelun ohella iltapäivisin, iltaisin tai viikonloppuisin työtä, josta sinulle maksetaan palkkaa?* Työssäkäyntiä ei perinteisessä mielessä nähdä vapaa-aikana, mutta pääasiallisesti opiskelevien nuorten tapauksessa kyse on valinnaisesta tai heikkojen taloudellisten olosuhteiden pakosta tapahtuvasta toiminnasta. Se myös ajoittuu nuoren opiskelujen ulkopuoliseen aikaan, joka on suurimmalle osalle nuorista vapaa-aikaa. Vastausvaihtoehdot olivat tämän kysymyksen kohdalla ”kyllä” ja ”ei”. Ne säilyivät samanlaisina tutkimuksen työskentelyä kuvaavassa muuttujassa.

Läheisen hoivaamisesta on kysytty viisiluokkaisella kysymyksellä: *Autatko tai hoidatko perheenjäseniä tai muuta läheistä ihmistä, jolla on esimerkiksi vakava sairaus, vamma tai joka on hyvin vanha?* Luokittelin kysymyksen uudestaan kaksiluokkaiseksi, jotta muuttujan luokat olisivat samankokoisempia. Ensimmäisen luokan muodostivat nuoret, joilla ei ollut huollettavaa läheistä ja toisen luokan nuoret, jotka jossain määrin auttoivat läheistään. Toiseen ryhmään kuuluivat tässä tapauksessa myös vastausten mukaan vain muutamia kertoja vuodessa läheistään avustavat nuoret. Vapaa-ajan kannalta kyse ei tällöin näytä olevan kovin

aikaa vievältä toiminnalta. Olen kuitenkin tässä tapauksessa käyttänyt näin laajaa rajausta, koska nuorten hoivaajien tutkimuksissa on huomattu hoivasuhteiden tunnistamisen vaikeutta. Stigman ja muun muassa lastensuojelun viranomaispelkojen takia nuoret vähättelevät ja piilottelevat hoivavastuutaan. Hoivasta ei myöskään ole selkeää määrittelyä Suomessa, joten nuoret eivät välttämättä tunnista arkista toimintaansa läheisen auttamiseksi tai hoitamiseksi. (Hokkila 2022.)

Näiden selittävien muuttujien lisäksi käytän tarkastelussani kolmea taustamuuttujaa, joiden tiedetään olevan yhteydessä nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemusten yleisyyteen. Näitä ovat sukupuoli, taustamaa, sekä kokemus perheen taloudellisesta tilanteesta (katso luku 3.6. *Muut merkittävät fyysisen väkivallan uhriksi joutumisen riskitekijät*). Sukupuolimuuttujaa on kyselyssä kysytty seuraavasti: Mikä on virallinen sukupuolesi? Vastausvaihtoehtoina on ollut poika ja tyttö. Nuorten kokemusta sukupuolestaan ei ole tässä tutkimuksessa valittu tarkasteluun, jotta muuttujaa voitaisiin paremmin verrata edeltäviin tutkimuksiin.

Nuoren taustamaata on selvitetty kyselyssä kysymällä vastaajan ja hänen vanhempiansa syntymämaata: Missä maassa sinä ja vanhempasi olette syntyneet? Kyselyssä on pyydetty vastaamaan kysymykseen sekä omalta, että molempien vanhempien osalta.

Vastausvaihtoehtoja on annettu 14, mutta tässä tutkimuksessa muuttuja on muutettu kaksiluokkaiseksi, siten että ensimmäiseen luokkaan kuuluvat vastaajat, jotka ovat vastanneet itsensä ja vanhempiansa syntyneen Suomessa. Toiseen jäljellejäävään luokkaan kuuluvat täten ne loput nuoret, joiden kohdalla joko joku vanhemmista, he itse tai sekä vanhemmat että nuori ovat syntyneet Suomen ulkopuolella. Tämä muuttuja ei täysin vastaa etnisyyttä eikä etnistä taustaa, joten muuttuja on nimetty taustamaaksi. Tutkimuksen kannalta tämä muuttuja ei siis vastaa aikaisimpia tutkimuksia, joissa on tarkasteltu etnisyyden, äidinkielen tai ihonvärin yhteyttä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Sen sijaan tämä taustamuuttuja keskittyy vielä tarkemmin henkilön poikkeavaan taustaan. Maahanmuuttajanuorten joukossa on täten myös esimerkiksi suomalaisia nuoria, jotka ovat saattaneet syntyä ja kasvaa eri maassa ja erilaisessa kulttuurisessa ympäristössä. Tarkastelussa on täten siis tyypillisestä poikkeavan kulttuurisen taustan yhteys fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin.

Kokemus perheen taloudesta -muuttuja edustaa nuoren taloudellisen taustan yhteyttä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin ja kyseinen muuttuja on kyselyssä viisiluokkainen (*erittäin hyvä / melko hyvä / kohtalainen / melko huono / erittäin huono*). Tällä taustamuuttujalla on tarkoitus tavoittaa köyhyyden kokemuksen yhteys väkivallan uhrikokemuksiin. Taulukossa 1 on koottu

yhteen kaikki tutkimuksen muuttujat ja niiden vastausluokat. Alkuperäiset tutkimuskysymykset, joista osa muuttujista on muodostettu ovat liitteessä 2. Näiden muuttujien jakaumat käydään läpi seuraavaksi luvussa 5 *Tulokset*.

Taulukko 1. Käytetyt muuttujat

Selitettävä muuttuja
<p>Q74.4 Onko sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita? Käyty fyysisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta?</p> <p>Kyllä / Ei</p>
Selittävät vapaa-ajan muuttujat
<p>(Tutkijan luokiteleva) Kuinka monta säännöllistä harrastusta sinulla on?</p> <p>Ei yhtään / 1–3 harrastusta / 4–6 harrastusta / yli 6 harrastusta</p> <p>(Tutkijan luokiteleva) Käytkö säännöllisesti ohjatussa urheilu-, taide- tai kulttuuriharrastuksessa?</p> <p>Kyllä / Ei</p> <p>(Tutkijan luokiteleva) Vapaa-ajan ajoittuminen arkipäivisin</p> <p>Pääosin ennen kello 24:00 / Myös 24:00 jälkeen</p> <p>(Tutkijan luokiteleva) Vapaa-ajan ajoittuminen viikonloppuisin</p> <p>Pääosin ennen kello 24:00 / Myös 24:00 jälkeen</p> <p>Q59 Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia, esimerkiksi puoli tölkkiä olutta tai enemmän?</p> <p>Ei käytä / Harvemmin kuin 1/kk / Noin 1/kk / Noin 2/kk / Kerran viikossa tai useammin</p> <p>(Tutkijan luokiteleva) Huumeiden käyttö kyselyä edeltävän 30 päivän aikana?</p> <p>Kyllä / Ei</p> <p>Q111. Teetkö opiskelun ohella iltapäivisin, iltaisin tai viikonloppuisin työtä, josta sinulle maksetaan palkkaa?</p> <p>Kyllä / Ei</p> <p>(Tutkijan luokiteleva) Onko sinulla läheinen, jota autat tai hoidat esimerkiksi hänen sairautensa, vamman tai vanhan iän takia?</p> <p>Kyllä / Ei</p>
Kontrollimuuttujat
<p>Q1. Mikä on virallinen sukupuolesi?</p> <p>Poika / Tyttö</p> <p>(Kyselyn tekijän luokiteleva) Taustamaa: Missä maassa sinä ja vanhempasi olette syntyneet?</p> <p>Suomi / Joku näistä muualla kuin Suomessa</p> <p>Q100. Millaiseksi arvioit perheesi taloudellisen tilanteen?</p> <p>Erittäin hyväksi / Melko hyväksi / Kohtalaiseksi / Melko huonoksi / Erittäin huonoksi</p>

4.4 Aineiston analyysimenetelmät

Tilastollisen analyysini tarkoitus on arvioida fyysisen väkivallan uhriksi joutumisen riskiä ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä nuorten vapaa-ajan viettämisen tavoista. Aineiston analyysi alkoi aineiston muokkaamisella. Poistin aineistosta alle 16- ja yli 18-vuotiaat nuoret ja lapset. Tämä jätti tarkasteluuni tutkimuksen tutkimusjoukon. Analyysi jatkui tästä tutkimusmuuttujien jakaumien tarkastelulla. Tarkastelin ensin selitettävän muuttujan, selittävien muuttujien ja kontrollimuuttujien jakaumia. Tämän jälkeen suoritin ristiintaulukoinnit selitettävän muuttujan ja muiden muuttujien välille ennen muutoksia näiden muuttujien luokkiin. Tällä ristiintaulukoinnilla huomasin mahdollisuuksia selkeyttää analyysiäni ja tein edellisessä luvussa kuvailemani muutokset joihinkin selittäviin muuttujiin ja taustamuuttujiin. Tutkimuksen analyyseissä puuttuvat havainnot on jätetty pois tarkastelusta.

Ristiintaulukointi on selkeä ja tehokas tapa hahmottaa tutkimusaineiston muuttujien suhteita. Se on tarkoitettu kategoristen muuttujien yhteyksien tarkasteluun ja tyypilliseen tapaan käytän myös tässä tutkimuksessa khiin neliö –testiä yhteyksien tilastollisen merkitsevyyden tarkasteluun (Tähtinen, J. Laakkonen, E., & Broberg, M. 2011, 123). Ristiintaulukoinnin jälkeen siirryin muodostamaan binääristä logistista regressiomallia. Binäärinen logistinen regressio soveltuu kategoristen selittävien muuttujien analyysimenetelmäksi (Tähtinen, J. Laakkonen, E., & Broberg, M. 2020, 161). Kyselyn kysymys 74.4. on juuri tällainen kategorinen kaksiluokkainen muuttuja, jossa vastausvaihtoehdot ovat siis ”Kyllä” ja ”Ei”. Binäärisessä logistisessa regressiossa lasketaan tietyn tapahtuman toteutumisen todennäköisyys. Eli esimerkiksi kuinka todennäköistä on, että muuttuja saa arvon 0 arvon 1 sijaan. Tämä tehdään muodostamalla malli, jossa selittävien muuttujien avulla pyritään ennustamaan selitettävän muuttujan vaihtelua. Logistinen regressio vaatii usean sadan havainnon kokoisen aineiston. Maanlaajuinen kysely soveltuu siis myös tältä osin tälle analyysimenetelmälle. Mallissani väkivaltaa kokeneet kuuluvat ennustettavaan kategoriaan ja referenssikategoriaan kuuluvat muut oppilaat.

Vapaa-aikaa kuvaavien tutkimusmuuttujien selitysastetta tarkemmin tutkiakseni olen ensimmäisen logistisen regressioanalyysin jälkeen lisännyt malliin väkivallan uhrikokemusten taustamuuttujat. Taustamuuttujat lisäämällä on tarkoitus arvioida vetosuhteiden muutoksia lisäyksen jälkeen. Taustamuuttujien lisäyksen jälkeen pienenevä vetosuhte selittävisä muuttujissa tarkoittaisi, että selitettävän muuttujan yhteydessä selitettävään muuttujaan on

vaikuttamassa muita oleellisia tekijöitä, jotka selittävät löydettyä yhteyttä. Kasvava vetosuhteen sijaan viittaisi selittävän ja selitettävän muuttujan välisen yhteyden vahvempaan merkityksellisyyteen.

5 Tulokset

Tässä luvussa esittelen tilastollisen analyysin tulokset numeerisesti. Aloitan tässä fyysisen väkivallan uhrikokemusten jakauman tarkastelulla ja siirryn sen kautta ristiintaulukoinnin ja tämän jälkeen logistisen regressioanalyysin tuloksiin. Näiden tilastollisten tulosten tutkimuksellisiin merkityksiin palaan tarkemmin luvussa 6. *Pohdinta*. Kyseisessä luvussa paneudutaan tarkemmin kaikkein vahvimpiin ja heikoimpiin yhteyksiin, jotka tilastollinen analyysi tuotti.

Fyysisen väkivallan selitettävän muuttujan frekvenssijakauma on kuvattu taulukossa 2. Selkeästi suurin osa kyselyn nuorista (92,3 prosenttia) ei ole kokenut fyysistä väkivaltaa kyselyä edeltävän vuoden aikana, mikä on suurin piirtein linjassa esimerkiksi Kaakisen ja Näsin (2021) tutkimuksen kanssa. Fyysistä väkivaltaa kokeneiden nuorten osuus kyselyssä oli noin 5,4 prosenttia ja tähän lukuun suhteutettuna puuttuvien havaintojen määrä oli melko suuri, noin 2,3 prosenttia⁹. Fyysistä väkivaltaa kokeneiden nuorten osuudet vaihtelivat tilastollisesti merkitsevästi myös kontrollimuuttujissa ja tämä aineistoa taustoittava taulukko on esitetty liitetaulukossa tämän tutkielman lopussa (Liite 1. Kontrollimuuttujien jakaumat).

Taulukko 2. Fyysisen väkivallan uhrikokemusten jakauma

Onko sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita? Käyty fyysisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta?	Frekvenssi	Prosenttijakauma	Prosenttijakauma (ilman puuttuvia havaintoja)
Kyllä	3 552	5,4 %	5,5 %
Ei	60 453	92,2 %	94,5 %
Puuttuvia havaintoja (poistettu analyysistä)	1 550	2,4 %	
Yht.	65 555	100,0 %	100,0 %

⁹ Puuttuvien havaintojen vaikutus aineistoon ja tuloksiin käsitellään luvussa 6 *Pohdinta*.

5.1 Ristiintaulukoinnin tulokset

Selittävien muuttujien osalta ristiintaulukointi toi esiin tilastollisesti merkitseviä eroja yhtä muuttujaa lukuun ottamatta kaikissa vapaa-aikaa kuvaavissa selittävässä muuttujissa.

Ainoastaan ohjatussa harrastuksessa käyminen ei ollut tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Khiin neliö tämän muuttujan osalta oli 0,568 ja kaikkien muiden muuttujien osalta pienempi kuin 0,001. Niistä nuorista, jotka käyvät ohjatussa harrastuksessa noin 5,3 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa edeltävän vuoden aikana ja niistä nuorista, jotka eivät käy ohjatussa harrastustoiminnassa 5,4 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa edeltävän vuoden aikana. Tähän jälkimmäiseen prosenttiosuuteen pyöristyy myös koko aineiston fyysistä väkivaltaa kokeneiden nuorten osuus.

Harrastamattomuus muutoin oli kuitenkin selkeästi tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Niistä nuorista, joilla ei ollut kyselyn mukaan yhtäkään säännöllistä harrastusta 11 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa edeltävän vuoden aikana. Lisäksi myös niiden nuorten joukossa, joilla oli yli 6 säännöllistä harrastusta, oli suurempi osuus väkivaltaa kokeneita nuoria. Tässä tarkastelussa on huomioitavaa, että niitä nuoria, joilla ei ollut yhtäkään harrastusta oli kyselyssä hyvin vähän, ainoastaan 1 327 henkilöä.

Tilastollisesti merkitsevä yhteys väkivallan uhrikokemuksiin oli ristiintaulukoinnin perusteella myös vapaa-ajan viettämisellä öisin. Etenkin arkipäivisin vapaa-aikaansa öisin viettävistä nuorista on havaittavissa suurempi osuus fyysistä väkivaltaa kokeneita nuoria. Kaiken kaikkiaan huomattavasti pienempi osuus nuorista viettää vapaa-aikaa öisin arkipäivinä, mutta heistä jopa 10,8 prosenttia on kokenut fyysistä väkivaltaa edeltävän vuoden aikana. Niistä nuorista, jotka käyttävät arkiyönsä nukkumiseen noin 4,7 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa edeltävän vuoden aikana. Viikonloppuisin sen sijaan vähemmistö nuorista ei viettänyt vapaa-aikaansa joltain osin myös öisin. Yhteys fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin oli kuitenkin edelleen samansuuntainen. Öisin valvovilla nuorilla oli suhteessa enemmän väkivallan uhrikokemuksia, eli 6,7 prosenttia verrattuna 3,6 prosenttiin niiden nuorten joukossa, jotka tyypillisesti nukkuivat viikonloppuyönsä.

Taulukko 3. Fyysistä väkivaltaa kokeneiden nuorten osuudet selittävässä muuttujissa

Selittävä muuttuja	Fyysistä väkivaltaa kokeneiden nuorten osuus					Khiin neliö
Harrastaminen	Ei säännöllistä* harrastusta	1–3 säännöllistä harrastusta	4–6 säännöllistä harrastusta	Yli 6 säännöllistä harrastusta		< 0,001
	11,0 % n = 146	4,5 % n = 1 071	4,8 % n = 1 206	8,4 % n = 676		
Ohjattu harrastaminen	Käy ohjatussa harrastustoiminnassa	Ei käy ohjatussa harrastustoiminnassa				0,568
	5,3 % n = 2 117	5,4 % n = 1 082				
Vapaa-aikaa öisin arkipäivinä	Ei vietä vapaa-aikaa öisin** arkipäivinä	Viettää vapaa-aikaa öisin arkipäivinä				< 0,001
	4,7 % n = 2 591	10,8 % n = 945				
Vapaa-aikaa öisin viikonloppuna	Ei vietä vapaa-aikaa yöllä viikonloppuisin	Viettää vapaa-aikaa yöllä viikonloppuisin				< 0,001
	3,6 % n = 902	6,7 % n = 2 547				
Alkoholin kulutus	Ei käytä	Harvemmin kuin kerran kuukaudessa	Noin kerran kuukaudessa	Pari kertaa kuukaudessa	Kerran viikossa tai useammin	< 0,001
	2,8 % n = 613	4,4 % n = 622	5,3 % n = 483	7,5 % n = 1 004	15,7 % n = 771	
Huumeiden käyttö edeltävän 30 päivän aikana	Ei ole käyttänyt	Käyttänyt kerran tai useammin				< 0,001
	4,6 % n = 2 742	21,0 % n = 671				
Työssäkäynti koulutyön ohella	Ei käy töissä	Käy töissä				< 0,001
	4,9 % n = 2 299	6,1 % n = 749				
Läheisen hoivaaminen	Ei ole tällaista tilannetta	On tällaisessa tilanteessa				< 0,001
	4,8 % n = 2 574	9,5 % n = 841				

*Säännöllisenä on pidetty tässä tarkastelussa vähintään kuukausittain toistuvaa harrastusta.

**Yöksi on määritelty kello 00:00 jälkeinen aika ja pelkkä hereillä oleminen on tässä tarkastelussa tulkittu vapaa-ajaksi.

Alkoholin ja huumeiden käytön osalta oli ristiintaulukoinnissa löydettävissä myös tilastollisesti merkitseviä eroja. Mitä säännöllisemmin alkoholia käyttävästä ryhmästä oli kyse, sitä suurempi fyysistä väkivaltaa kokeneiden nuorten osuus oli. Viikoittain tai useammin alkoholia käyttävistä nuorista noin 15,7 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa edeltävän vuoden aikana. Nuorilla, jotka eivät käytä ollenkaan alkoholia fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus oli 2,8 prosenttia. Huumeiden käytön osalta nähtiin samansuuntainen yhteys. Edellisen 30 päivän aikana jotain huumetta käyttäneiden nuorten joukossa 21 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa edeltävän vuoden aikana. Lopuilla nuorilla kyseinen osuus oli 4,6 prosenttia.

Työssäkäynti oli tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä väkivallan uhrikokemuksiin siten, että opintojen ohella työssäkäyvistä nuorista 6,1 prosenttia oli kokenut fyysistä väkivaltaa ja lopuilla nuorilla kyseinen osuus oli 4,9 prosenttia. Myös vapaa-ajan käyttäminen läheisen hoivaamiseen oli yhteydessä väkivallan uhrikokemuksiin. Läheistä hoivaavien nuorten joukossa 9,5 prosenttia nuorista oli kokenut fyysistä väkivaltaa ja lopuilla nuorilla osuus oli 4,8 prosenttia. Nämä ja muiden edellä kuvattujen muuttujien suhteelliset prosenttiosuudet ja jakaumat on koottu taulukkoon 3.

Tämän tutkimuksen muuttujien osalta on muistettava, että väkivaltaa kokeneiden nuorten osuus kokonaisuudessaan on aineistossa melko pieni. Kun vielä tarkastellaan esimerkiksi läheisten hoivaamista tai huumeiden käyttöä ovat myös näiden nuorten osuudet koko aineistossa pieniä. Tällöin ristiintaulukointi tuottaa herkästi suuressa aineistossa tilastollisesti merkitseviä yhteyksiä. Näiden muuttujien välisiä yhteyksiä paremmin ymmärtääkseni olen muodostanut niistä logistisen regressiomallin, jonka tulokset olen koontanut taulukkoon 4.

5.2 Logistinen regressioanalyysi fyysisen väkivallan uhrikokemuksille

Logistinen regressioanalyysi selittävillä muuttujilla tuotti tilastollisesti merkitseviä tuloksia, mutta mallin selitysosuudet jäivät pieniksi. Mallin sopivuutta mittaavat testit tuottivat kuitenkin samansuuntaisia tuloksia. Khiin neliön testi tuotti merkitsevän tuloksen $p < 0,001$ ja Hosmer & Lemeshow testi tuotti p-arvon 0,690, joka myös ilmentää mallin yhteensopivuutta aineiston kanssa. Mallin selitysosuus jäi siis kuitenkin Nagelkerke pseudo R^2 kertoimella mitattuna arvon 0,087. Tämä luku ei ilmaise suoraan mallin prosentuaalista luokitustarkkuutta, mutta antaa yleiskuvan melko heikosta luokitustarkkuudesta.

Kaikki tarkasteluun otetut selittävät muuttujat tuottivat siis tilastollisesti merkitseviä tuloksia mallissa (p-arvot olivat alle 0,05). Ohjatun harrastamisen muuttujaa ei otettu malliin, sillä sen ei huomattu olevan tilastollisesti merkitsevässä yhteydessä väkivallan uhrikokemuksiin edellä kuvatussa ristiintaulukoinnissa. Muuttujien tarkastelussa käytän vetosuhteen käsitettä (eng. Odds Ratio = OR). Kyseinen käsite kuvaa todennäköisyyksien suhdetta. Ajatellaan esimerkiksi, että todennäköisyys tapahtumalle X on 80 % eli 0,80. Tällöin todennäköisyys, että tapahtuma X ei toteudu on $1-0,80$ eli 0,20. Näiden todennäköisyyksien suhde $0,80/0,20$ on kyseisen tapahtuman toteutumisen vetosuhde (OR = 4,00).

Harrastamisen osalta muutoin referenssi- eli vertailukategoriaksi valitsin 1–3 toimintaa harrastavat nuoret, sillä tässä joukossa nuorilla oli vähiten väkivallan uhrikokemuksia. Vetosuhdetta (eli Odds Ratio, OR taulukossa) tarkastelemalla voidaan nähdä, että 4–6 toimintaa harrastavilla nuorilla oli noin 1,13-kertainen, yli 6 toimintaa harrastavilla nuorilla noin 1,80-kertainen ja nuorilla ilman säännöllistä harrastusta noin 1,84-kertainen todennäköisyys joutua fyysisen väkivallan uhriksi 1–3 toimintaa harrastaviin nuoriin verrattuna.

Yöllisen vapaa-ajan osalta referenssikategoriaksi muodostui nukkumaan meneminen puolenyön jälkeen. Arkipäivisin puolenyön jälkeen nukkumaan menevillä nuorilla oli noin 1,47-kertainen todennäköisyys olla uhrina fyysiselle väkivallalle. Viikonloppuisin vastaava vetosuhde oli noin 1,30.

Päihteidenkäytön osalta huumeita käyttäneiden nuorten todennäköisyys kuulua väkivaltaa kokeneiden nuorten ryhmään oli noin 2,79-kertainen. Alkoholinkäytön osalta referenssikategoriaksi valitsin nuoret, jotka eivät käytä ollenkaan alkoholia. Näihin nuoriin verrattuna viikoittain tai useammin alkoholia käyttävillä nuorilla oli noin 3,27-kertainen, noin kaksi kertaa kuukaudessa alkoholia käyttävillä nuorilla noin 1,97-kertainen, noin kuukausittain alkoholia käyttävillä nuorilla 1,43-kertainen ja tätä harvemmin alkoholia käyttävillä nuorilla noin 1,41-kertainen todennäköisyys kokea fyysistä väkivaltaa. Työssäkäyvillä nuorilla oli muihin nuoriin suhteutettuna noin 1,12-kertainen todennäköisyys ja läheistään hoivaavilla nuorilla suhteessa muihin nuoriin noin 1,73-kertainen todennäköisyys joutua fyysisen väkivallan uhriksi.

Kontrollimuuttujat lisätessä mallin selitysaste nousee hiukan. Nagelkerke pseudo R^2 kerroin nousee luvusta 0,087 lukuun 0,094. Luokittelutaulukossa mallin luokitusaste nousee

kymmenyksellä luvusta 95,0. Malli on edelleen yhteensopiva aineiston kanssa Hosmer & Lemenshow testillä mitattuna tuottaen p-arvon 0,147.

Taustamuuttujien osalta malli tuotti tilastollisesti merkitseviä tuloksia. Kaikkien taustamuuttujien p-arvot olivat alle 0,05. Sukupuolella oli tilastollisesti merkitsevä yhteys väkivallan uhrikokemuksiin siten, että pojilla oli tyttöjä suurempi todennäköisyys kokea fyysistä väkivaltaa. OR-luku oli tässä muuttujassa 1,43. Taustamaan osalta ulkomaataustaisilla nuorilla oli OR-luvulla tarkasteltuna 1,77-kertainen todennäköisyys olla fyysisen väkivallan uhrina. Kokemus perheen taloudellisesta tilanteesta Likert-asteikolla mitattuna tuotti OR-luvun 1,21. Jokainen siirtymä Likert-asteikolla kohti heikompaa kokemusta perheen taloudellisesta tilanteesta nosti siis fyysisen väkivallan uhriksi joutumisen todennäköisyyden suhdelukua 1,21-kertaisesti.

Selittävien vapaa-ajan muuttujien osalta taustamuuttujien lisäämisellä oli melko pieniä vaikutuksia. Vetosuhteet muuttuivat hyvin vähän. Harrastamisen osalta vailla harrastusta olevien nuorten vetosuhteet pieneni luvusta 1,84 lukuun 1,66. Yli 6 harrastusta harrastavilla nuorilla luvusta 1,80 lukuun 1,79 ja 4–6 harrastusta harrastavilla nuorilla OR-luku nousi 1,13 lukuun 1,15. Öisen vapaa-ajanvieton osalta OR-luvut pienenevät. Arkipäivien osalta luvusta 1,63 lukuun 1,50 ja viikonloppujen osalta luvusta 1,30 lukuun 1,27. Huumeiden käytön kohdalla OR-luku pieneni luvusta 2,79 lukuun 2,54. Alkoholin osalta vetosuhteet kasvoivat jokaisessa luokassa. Eniten alkoholia käyttävien nuorien kohdalla OR-luku nousi 3,78 lukuun 3,84, noin kaksi kertaa kuukaudessa alkoholia käyttävillä nuorilla luvusta 1,97 lukuun 2,32, noin kuukausittain alkoholia käyttävillä nuorilla luvusta 1,43 lukuun 1,70 ja tätä harvemmin alkoholia käyttävillä nuorilla noin luvusta 1,41 lukuun 1,64. Työssäkäynnin kohdalla vetosuhteet kasvoivat luvusta 1,12 lukuun 1,16 ja läheisten hoivaamisen osalta vetosuhteet laskivat luvusta 1,73 lukuun 1,66. Kaiken kaikkiaan muutokset olivat siis pieniä, sillä vetosuhteiden keskihajonta oli muutoksia suurempi kaikissa muuttujissa. Taustamuuttujien kanssa tehdyn logistisen regression tulokset on koottu seuraavan sivun taulukkoon 4.

Taulukko 4. Muuttujien yhteydet nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Logit-malli, vetosuhteet (odds ratio), tilastolliset merkitsevyydet ja sulkeissa 95 %:n luottamusväli

	Fyysisen väkivallan uhrikokemukset	
	Malli 1	Malli 2
Harrastusten määrä		
1–3	-	-
4–6	1,133** (1,033–1,242)	1,147*** (1,045–1,259)
Yli 6	1,797*** (1,603–2,015)	1,793*** (1,594–2,015)
Ei yhtään	1,843*** (1,478–2,297)	1,655*** (1,313–2,085)
Alkoholin käyttö		
Ei ollenkaan	-	-
Harvemmin kuin kerran kuussa	1,604*** (1,408–1,827)	1,635*** (1,433–1,866)
Noin kerran kuussa	1,646*** (1,425–1,902)	1,696*** (1,464–1,964)
Noin kaksi kertaa kuussa	2,232*** (1,972–2,527)	2,316*** (2,042–2,627)
Viikoittain tai useammin	3,774*** (3,272–4,352)	3,838*** (3,322–4,435)
Vapaa-aika öisin arkipäivinä		
Nukkumaan ennen 00:00	-	-
Nukkumaan jälkeen 00:00	1,629*** (1,472–1,803)	1,495*** (1,348–1,659)
Vapaa-aika öisin viikonloppuisin		
Nukkumaan ennen 00:00	-	-
Nukkumaan jälkeen 00:00	1,299*** (1,178–1,432)	1,268*** (1,148–1,401)
Huumeiden käyttö edeltävän kuukauden ajan		
Ei ole käyttänyt	-	-
On käyttänyt	2,788*** (2,475–3,141)	2,537*** (2,244–2,868)
Läheisen hoivaaminen		
Ei hoivattavaa läheistä	-	-
On hoivavastuu läheisestä	1,728*** (1,565–1,906)	1,659*** (1,499–1,835)
Työssäkäynti		
Ei käy töissä	-	-
Käy töissä	1,116* (1,015–1,227)	1,159*** (1,052–1,278)
Sukupuoli		
Tyttö	-	-
Poika	-	1,432*** (1,315–1,559)
Taustamaa		
Suomi	-	-
Muu	-	1,767*** (1,488–2,098)
Kokemus perheen taloudellisesta tilanteesta		
Likert-asteikko ¹⁰	-	1,209*** (1,156–1,264)
chi ²	< 0,001	< 0,001
R ² _N	0,087	0,094
Hosmer-Lemenshow	0,690	0,147
N	52 263	51 558

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001

¹⁰ Likert-asteikollinen muuttuja. Vetosuhte kuvaa yhtä siirtymää kohti heikompaa kokemusta perheen taloudellisesta tilanteesta.

6 Pohdinta

Tässä luvussa tulkitsen analyysini tuloksia ja palaan vetämään tutkimukseni tuloksia yhteen edeltävissä luvuissa esiin nostamiini tutkimuksiin ja teorioihin. Käyn tässä luvussa läpi analyysin vahvimmat ja heikoimmat yhteydet. Käyn tuloksia läpi aihealueittain ja pääpaino tulkinnassani on harrastamisesta ja fyysisen väkivallan uhrikokemusten yhteyksissä, sillä tuossa kokonaisuudessa ovat tutkimukseni merkittävimmät tulokset. Tulosten tarkastelussa on kokonaisuuden kannalta huomioitava, että melkein mikä tahansa poikkeavuus suhteessa nuorten enemmistöön vaikutti aineistossa olevan yhteydessä suurempaan väkivaltaa kokeneiden nuorten joukkoon. Alustavia ristiintaulukointeja tehdessäni huomasin esimerkiksi, että harrastavien nuorten keskuudessa oli pääosin vähemmän fyysisen väkivallan uhrikokemuksia kuin vähemmistössä olevilla nuorilla, joilla ei ollut harrastusta. Samalla kuitenkin toisessa vähemmistössä, eli ohjatuissa kulttuuriharrastuksissa käyvien nuorten keskuudessa oli myös kaikkiin muihin nuoriin verrattuna enemmän fyysisen väkivallan uhrikokemuksia. Poikkeavuus suhteessa nuorten enemmistöön vaikuttaa siis García Fernándezin (2015) havaintojen tapaisesti myös vapaa-ajan toiminnan osalta olevan yhteydessä jollain tavalla väkivallan uhrikokemuksiin.

Logistisen regression tulkinnan osalta on huomioitavaa, että taustamuuttujien lisääminen vaikutti selittäviin muuttujiin, mutta muutokset olivat melko pieniä. Missään muuttujassa muutos ei ylittänyt kyseisen muuttujan alkuperäisen vetosuhteen arvon luottamusväliä. Kovin vakuuttavia johtopäätöksiä ei näistä muutoksista siis voi tehdä. Ennen analyysin tulosten tarkempaa aihealueittaista läpikäymistä nostan esille muutamia näiden tulosten kannalta erittäin tärkeitä huomioita tulosten luotettavuudesta ja tutkimuksen eettisyydestä.

6.1 Tulosten luotettavuus ja tutkimuksen eettisyys

Kouluterveyskysely-aineisto oli hyvin kattava ja puuttuvien havaintojen määrä ei tuottanut ongelmaa tulosten analysoimisessa. Kuitenkin näin suurella aineistolla ja hyvin pienellä mallin kokonaisselitysosuudella (Neglkerke pseudo R^2 kerroin alle 0,1) pienemmät, arvoa 1 lähellä olevat vetosuhteet kertovat melko vähän muuttujien todellisesta vaikutuksesta selitettävään muuttujaan. Näin siis siitäkin huolimatta, että tulokset olivat logistisessa regressiossa kaikki tilastollisesti merkitseviä. Malli myös luokittelee oikein lähes ainoastaan fyysisistä väkivaltaa kokemattomat nuoret. Toisin sanoen malli ennustaa mitkä tekijät johtavat siihen, että nuori ei koe fyysisistä väkivaltaa. Malli ei sen sijaan ennusta lähes ollenkaan sitä,

mitkä tekijät ovat yhteydessä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Edellinen seikka huomioiden tulkitseen fyysisen väkivallan uhrikokemusten kannalta merkityksellisimmäksi vapaa-ajan muuttujaksi tässä tarkastelussa päihteiden käytön (huumeet ja alkoholi). Muiden muuttujien osalta harrastusten täysi puuttuminen kipusi lähimmäksi vetosuhdetta 2,00. Suurimmaksi osaksi siis esimerkiksi vapaa-ajan viettäminen öisin tai harrastusten määrä tai laatu ei kovin merkityksellisesti ennustanut nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemusten todennäköisyyttä.

Tämän tutkimuksen osalta onkin painotettava, etteivät löydetty yhteydet ennusta väkivallan uhrikokemuksia kovinkaan hyvin. Tarkastelussa löydetty yhteydet koskevat nuoria, joilla ei ole väkivallan uhrikokemuksia. Etenkin sosiaalityön kentällä on tärkeä korostaa tätä seikkaa nuorten leimaamisen välttämiseksi siinäkin tapauksessa, että parempia ennustavia tekijöitä olisi löytynyt. Väkivallan uhriksi joutumisen ei siis pidä suoraan tulkita tapahtuvan esimerkiksi sen takia, että nuori käyttää päihteitä. Sosiaalityön keskiössä on asiakkaan asemaan asettuminen ja asiakkaan kokemusten nostaminen keskiöön (Kananoja, Lähteinen, Marjamäki & Aho 2017). Keskustelu nuorten vapaa-ajasta ja väkivallan uhrikokemuksista nuoren näkökulmaan asettuessani nostaa helposti esiin kokemuksen nuoren väkivallan uhrin syyllistämistä. Teoriat esimerkiksi joutilaasta ajanvietosta särähtävät korvaan nuoren näkökulmaan asettuessani. Teorioiden ja tämän tutkimuksen tarkoitus on kuitenkin löytää vapaa-ajan rakenteita, jotka ovat yhteydessä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Painopiste on siinä, mikä näissä erilaisissa vapaa-ajan tavoissa mahdollisesti aiheuttaa väkivallan kokemuksia nuorille. Ei siis ole tarkoitus löytää syitä kieltää nuoria viettämästä aikaa öisin tai pakottaa nuoria harrastuksiin. Sen sijaan tarkoitus on tutkia, josko esimerkiksi yöaikaan sijoittuva vapaa-aika on nuorille turvatompaa, ja tämän jälkeen muodostaa jatkokysymys sille miksi näin mahdollisesti olisi.

6.2 Työssäkäynti, läheisen hoivaaminen, yöaikaan sijoittuva vapaa-aika ja päihteiden käyttö

Työssäkäynnin, öisen vapaa-ajanvieton ja läheisen hoivaamisen osalta nähtiin analyysissä heikoimmat yhteydet nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Päihteidenkäytöllä, eli alkoholin ja huumeiden käytöllä oli sen sijaan vahvimmat yhteydet nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Työssäkäynnin osalta teoria viittasi siihen, että ajan viettäminen erossa vertaisryhmästä voisi olla yhteydessä sosiaaliseen syrjäytymiseen vertaisista ja tätä kautta esimerkiksi vertaissuhdeväkivallan uhrikokemuksiin. Nuorten työssäkäynti on

kuitenkin lopulta melko yleistä. Tämän tutkimuksen aineistossa noin 18 prosenttia nuorista kävi opintojensa ohella töissä. Lisäksi nuorten työssäkäynti keskittyy paljon aloille, joilla on muitakin nuoria. Tällaiset työt liittyvät usein lastenhoitoon, lehtien jakeluun, siivoamiseen tai harrastusten yhteydessä tehtävään työhön. (Kouvonen 2002, 33). Sosiaalisten suhteiden osalta nuori ei siis näissä tapauksissa välttämättä erkaannu vertaisryhmästään käyttämällä vapaa-aikaansa töiden tekemiseen. Esimerkiksi Hirschin (1983) ajatus siitä, että työssäkäynti heikentäisi yhteyksiä perhe- ja kouluinstituutioihin ei tältä osin vaikuta kovin todennäköiseltä. Kouvosen (2002, 37) tutkimuksen mukaisesti työssäkäynti ei vaikuta ennustavan nuorten väkivallan uhrikokemuksia.

Nukkuminen kertoo melko paljon nuoren vapaa-ajasta. Vapaa-ajan viettäminen öisin on huomattavasti rajallisempaa kuin päivisin. Harrastuspaikat, ostoskeskukset ja muut nuorille yleiset ajanviettopaikat ovat tällöin tyypillisesti kiinni. Ajanvietto rajautuu tällöin koteihin ja yleisiin tiloihin, kuten kaupunkien kaduille, huoltoasemille ja mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi baareihin. Nuorten öisin tapahtuva ajanvietto onkin tästä syystä monesti vähemmän ohjattua ja vapaamuotoisempaa. Öinen vapaa-aika on siis rajallisempaa, mutta ohjauksen ja valvonnan näkökulmasta tarkasteltuna myös rajattomampaa. Viikonloppuisin huomattavasti suurempi osuus nuorista ja itse asiassa selkeä enemmistö nuorista menee nukkumaan puolenyön jälkeen. Fyysisen väkivallan uhrikokemusten osalta ero on kuitenkin edelleen samansuuntainen. Vain 3.6 % ennen keskiyötä nukkumaan menevistä nuorista on kokenut fyysistä väkivaltaa. Keskiyön jälkeen nukkumaan menevien nuorten kohdalla tuo osuus lähes kaksinkertaistuu ja on noin 6.7 % näistä nuorista. Logistisessa regressiossa viikonloppuisin tapahtuvalla öisellä vapaa-ajanvietolla on kuitenkin heikompi yhteys fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Menemällä aikaisin nukkumaan voi siis tulosten valossa osittain välttyä fyysiseltä väkivallalta, mutta öinen vapaa-ajan viettäminen ei vaikuta olevan syynä väkivallan uhrikokemuksille. Nuorten vapaa-aikatutkimuksia tarkastelemalla on helppo huomata, miksi näin voisi olla. Esimerkiksi lukeminen, pelaaminen ja erilainen mediaharrastaminen ovat keinoja viettää vapaa-aikaa öisin ja välttyä ihmiskontakteilta ja täten myös väkivallalta.

Läheisten hoivaamisen osalta ennakoin, että Bibbyn & Beckerin (2000) tutkimuksessa havaittu yhteys nuorten hoivaajien ja kiusatuksi tulemisen yhteydestä näkyisi tässäkin aineistossa yhteytenä hoivaamisen ja fyysisen väkivallan välillä. Nuorilla hoivaajilla oli logistisessa regressiossa vetosuhde 1,73 joka pieneni lukuun 1,66 kun taustamuuttujat lisättiin malliin. Vaikuttaa siis siltä, että nuorten hoivaajien kohdalla on taustatekijöitä, jotka

vaikuttavat itse hoivaamista vahvemmin väkivallan uhrikokemuksiin. On myös oletettavaa, että läheisen hoivaaminen ei suoraan mittaa tai kerro nuoren sosiaalisesta tilanteesta.

Läheistään hoitava nuori on monesti ja monessa seikassa aikaisempien tutkimusten mukaan vertaisiaan heikommassa asemassa, mutta väkivallan uhrikokemusten osalta kyse voi myös olla suojaavasta tekijästä. Toimintamahdollisuuksien teorian mukaan tietty toiminta voi olla pois jostain toisesta toiminnasta. Joten vaikka nuori menettää läheistä hoitaessaan muissa sosiaalisissa suhteissa ja joutuu täten vaikeaan asemaan, saattaa nuori jäädä samalla myös vailla mahdollisuutta osallistua joutilaaseen ja rikolliseen vapaa-ajan viettoon. On myös helppo kuvitella, että läheistä hoitava nuori tuota vastuuta kantaessaan pyrkii myös välttelemään vaaratilanteita. Riskiteorioita lähestyksen voidaan arvella, että riski itselle olisi myös riski omalle kyvyille pitää huolta läheisestä. (Kouvonen 2002, 16–19.)

Päihteiden osalta on tulkinnanvaraista, onko kyse vapaa-ajan osa-alueesta eli tekemisestä vai yksilön ominaisuudesta tai mielenterveydellisestä ongelmasta, kuten DSM-5¹¹ luokittelee esimerkiksi huumeiden käytön. Kenties juuri tämän takia päihteidenkäytöllä oli vahvimmat yhteydet väkivallan uhrikokemuksiin. Päihteiden käyttäminen on siis monesti sosiaalista tekemistä, joka tätä kautta altistaa väkivallalle, mutta sillä on monesti myös fysiologisia vaikutuksia, jotka altistavat väkivallalle. Näitä ovat muun muassa vaikutukset kognitioon, arvostelukykyyn ja ihmisen kykyyn suojella itseään. (Savolainen ym. 2009.)

On huomionarvoista, että runsaalla alkoholinkäytöllä oli huumeiden käyttöä suurempi vetosuhde logistisessa regressioanalyysissä. Taustalla tälle voi olla tutkimuksen tutkimusjoukko, joka koostui pääasiassa alaikäisistä nuorista. Näillä nuorilla alkoholin ostaminen on huumeiden tapaan rajattu pois lainsäädännön keinoin. Päihteiden hankintatavat ovat tällöin samankaltaisia ja tasaavat huumeiden ostamiseen ja myyntiin liittyvän väkivallan vaikutusta suhteessa alkoholiin. Alkoholi on myös päihde, jota käytetään tyypillisesti sosiaalisissa yhteyksissä. Tällöin väkivallalle on paljon enemmän mahdollisuuksia kuin itsenäisesti kovempia huumeita käyttävillä nuorilla. Vapaa-ajan rakentuminen vahvasti alkoholin käytön ympärille on tutkimuksen selkein riskitekijä nuoren väkivallan uhrikokemuksille. Alkoholinkäyttö on myös selkeästi yhteydessä nuorten rikoskäyttäytymiseen. Alkoholin alaisena nuoret tekevät esimerkiksi vahingontekoja tai osallistuvat tappeluihin ja pahoinpitelyihin. Näissä rikoksissa väkivallan uhriksi joutumisen

¹¹ *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5* (5th ed.). (2013). Washington (D.C.): American Psychiatric Publishing.

todennäköisyys kasvaa. Lisäksi on tilastoitu, että yli kymmenesosa väkivallan uhriksi joutuneista nuorista on ollut alkoholin vaikutuksen alaisena fyysisen väkivallan kohteeksi joutumisen hetkellä. (Näsi 2016.) Alkoholilla näyttää siis olevan tässä tutkimuksessa tarkastelluista selittävästä muuttujista vahvin yhteys fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin.

6.3 Harrastaminen ja harrastusten puute

Varsin pieni osuus nuorista oli kouluterveyskyselyn perusteella vailla mitään harrastusta, vain noin 2,3 prosenttia nuorista. On kuitenkin mahdollista arvioida, että kyselyyn vastaamatta jättäneiden nuorten kohdalla kyseinen osuus voisi olla suurempi. Vapaa-aikatutkimuksissa on arvioitu, että noin kymmenesosalla nuorista ei ole mitään harrastusta (Hakanen, Myllyniemi & Salasuo 2019). Ilman harrastusta olevilla nuorilla oli aineistossa muita nuoria selkeästi enemmän fyysisen väkivallan uhrikokemuksia. Tämä ero viittaa siihen, että harrastamattomuus saattaa ilmentää nuoren heikkoa sosiaalista kiinnittymistä. Toisaalta myös hyvin paljon harrastavilla nuorilla oli enemmän väkivallan uhrikokemuksia kuin suurimmalla osalla nuorista. Tämä saattaa johtua sosiaalisten kontaktien määrän lisääntymisestä harrastusmäärän lisääntyessä, mutta edellinen yhteys voi tämänkin ryhmän osalta olla taustalla. Hyvin moneen harrastukseen sitoutuminen voi olla vaikeaa. Nuori saattaa tällaisessa tapauksessa jäädä ulkopuoliseksi useammassa eri yhteydessä, kun hänen huomionsa ja aikansa ei riitä samassa määrin kuin muilla harrastusryhmän nuorilla. Toki nuori voi myös harrastaa yli kuutta itsenäisesti toteutettavaa harrastusta, mutta myös tällöin luvussa 3.5 esitetty yhteys sosiaalisen marginalisaation ja väkivallan uhrikokemusten välillä nousee esiin. On myös merkityksellistä huomata, että harrastamisen osalta vähemmistöön kuulumisen oli ristiintaulukoinneissa monessa tapauksessa yhteydessä suurempiin fyysisen väkivallan uhrikokemusten osuuksiin. Selittävien muuttujien jakaumia tarkastellessani huomasin ohjatun taideharrastamisen olevan selvästi nuorten vähemmistön ajanviettotapa. Näiden taidetta harrastavien nuorten kohdalla fyysisen väkivallan uhrikokemuksia oli kuitenkin enemmän kuin muilla nuorilla. Kun taas oli kyse ohjatusta urheiluharrastamisesta, oli harrastavalla enemmistöllä vähemmän fyysisen väkivallan uhrikokemuksia. Harrastamisen sijaan vähemmistöön kuulumisen vaikuttaa näissä esimerkeissä olevan yhteydessä väkivallan kokemuksiin. Tätä tarkastelua ei ole nostettu tuloksiin, sillä näiden muuttujien suhdetta selitettävään muuttujaan ei tarkemmin tutkittu. Tämä nosto analyysin varrelta tukee kuitenkin edellä esitettyjä tuloksia ja García Fernándezin sekä kumppaneiden (2015) väitettä, jonka mukaan heikko sopeutuminen vertaisryhmään on riskitekijä väkivallan uhrikokemuksille.

Harrastustoiminnan valvonta, eli ohjattu harrastaminen ei vaikuta tämän tutkimuksen perusteella olevan ollenkaan yhteydessä nuorten fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Arkiajattelua käyttäen olisi voinut ennakoida, että käyttämällä aikaa valvotuissa olosuhteissa jäisi nuorelle vähemmän tilanteita, joissa väkivallalle olisi valvonnan puutteessa enemmän mahdollisuuksia. Tutkimustulos voi tässä mielessä olla yllättävä, mutta aikaisemmissa hiukan eri yhteyksiä tarkastelevissa tutkimuksissa on löydetty samansuuntaisia tuloksia. Caldwellin ja Smithin (2006) tutkimuksessa ei löydetty yhteyttä ohjatun harrastamisen, tai sen puutteen ja rikollisen käyttäytymisen välillä. Sen sijaan kyseisessä tutkimuksessa merkityksellisenä näyttäytyi se, kuinka motivoitunut nuori oli harrastukseensa sekä millaisen mahdollisuuden sosiaalisten suhteiden muodostamiseen ja nuoren identiteetin kehittämiseen harrastus antaa. Rikollisen ja joutilaan vapaa-ajan näkökulmaa¹² hyödyntäen voidaan teoretisoida, että ilman yhteyttä ohjatun harrastamisen ja rikollisen vapaa-ajan välillä ei myöskään ohjatun harrastamisen ja fyysisen väkivallan uhrikokemusten välillä tulisi näkyä merkittävää yhteyttä. Tätä ajatusta tukevat myös nuorten väkivallan tilastot, joissa vertaissuhteissa tapahtuva väkivalta on merkittävin väkivallan tyyppi nuorilla (ks. Kuvio 1). Edeltävää päätelmää tukee myös nuorten väkivallan uhrikokemusten ja tekoon syyllistymisen vahva limittäisyys¹³. Ohjatun harrastamisen ja väkivallan uhrikokemusten välillä ei näytä olevan yhteyttä todennäköisesti merkittävältä osalta siksi, koska ohjatun harrastamisen ei ole huomattu vähentävän nuorten rikollista ja antisosiaalista toimintaa. Tämän lisäksi merkittävä osa nuorten väkivallasta tapahtuu ohjatuissa ja vahdituissa oloissa. Kevyesti valvotuista harrastuttuuksista (Hakanen ym. 2019) aina tiukasti valvottuihin lastensuojelulaitoksiin (Mononen ym. 2021). Ohjatulla harrastamisella on toki huomattu olevan merkittäviä positiivisia yhteyksiä esimerkiksi nuorten koulusuoriutumiseen (esim. Eccles & Barber 1999), mutta fyysisen väkivallan osalta yhteyttä ei vaikuttaisi olevan.

¹² Ks. luku 3.3 Rikollinen ja joutilas vapaa-aika

¹³ Ks. luku 3.6 Väkivallan kokemusten kasautuminen

7 Johtopäätökset

Hyvin kärkkäästi pelkistettynä tutkimukseni tulos on, etteivät nuorten tavat viettää vapaa-aikaa ennusta tai käänteisessä merkityksessä ehkäise fyysistä väkivaltaa niillä nuorilla, jotka sitä kokevat. Toki erilaisia yhteyksiä löytyi tutkimuksessani, mutta nämä yhteydet eivät sisällä suurta ennustearvoa väkivallan uhrikokemuksille. Tällä tarkoitan, että vaikka päihteiden käyttö esimerkiksi on monesti läsnä fyysistä väkivaltaa kokevien nuorten elämässä, on kuitenkin suurin osa päihteitä käyttävistä nuorista selvinnyt ilman fyysisen väkivallan uhrikokemuksia. Myöskään suurin osa ulkomaataustaisista nuorista, öisin vapaa-aikaansa viettävistä nuorista tai vailla harrastusta olevista nuorista ei koe fyysistä väkivaltaa. Nuorten fyysinen väkivalta on niin pienen vähemmistön kokemaa, että laajoja yhteyksiä tähän pieneen joukkoon on vaikea löytää. Fyysisen väkivallan uhrikokemukset vaikuttavat siis kumpuavan myös joistain muista ja todennäköisesti melko heterogeenisestä taustatekijöiden joukosta. Tämä seikka huomioiden tulokset kuitenkin viittaavat siihen, että vapaa-aika, joka kuvastaa sosiaalista marginalisaatiota ja syrjäytymistä on jossain määrin yhteydessä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin. Myös vapaa-ajan rakentuminen päihteiden käytön ympärille oli yhteydessä fyysisen väkivallan uhrikokemuksiin.

Kun tiedostetaan, että nuorten väkivallan kokemukset ovat hyvin moninaisia päästään hermeneuttiseen keskusteluun nuorista, väkivallasta ja nuorten vapaa-ajasta. Miten näitä asioita ja niiden suhteita siis tulkitaan? Itse kärjistin tätä tutkimusta tehdessäni seminaariesityksessäni, että ammattikoulua käyvällä, seksuaalivähemmistöön kuuluvalla ja maahanmuuttotaustaisella nuorella on todennäköisesti melko vaikeaa (*väkivallan uhrikokemuksiin viitaten*). Tämä oli oma tulkintani kuvitteellisen nuoren tilanteesta, mutta uskon tuon olevan melko helposti tehtävissä oleva tulkinta ainakin Suomen kontekstissa. Samantyyppisen tulkinnan voisi nopean tarkastelun valossa sanoa myös ilman harrastusta olevasta, öisin vapaa-aikaa viettävästä ja päihteitä käyttävästä nuoresta. Tutkimukseni valossa nämä ovat kuitenkin vääriä tulkintoja. Todennäköisempää on, että kyseinen kuvitteellinen nuori voi ainakin fyysisen väkivallan uhrikokemusten kannalta hyvin ja esimerkiksi Hakasen, Myllyniemen ja Salasuon (2019) tutkimuksen mukaan todennäköistä on, että nuori kokee tilanteensa kokonaisuudessaan myös varsin hyväksi. Mikä on siis tuon edeltävän väärän tulkinnan merkitys? Kenties tällaiset tulkinnat voivat johtaa nuorten leimaamiseen ja ennakkoluuloihin? Sosiaalityön kannalta asiakkaiden kohtaamisen tulisi parhaassa tapauksessa olla asiakaslähtöistä ja yksilöllistä (Laitinen & Pohjola 2010). Oma edellä

kuvaamani ennakkoluulo yhdistyi skemaattisesti huoleen nuoresta, ajatukseen nuoren voimattomuudesta tilanteessaan ja jopa sääliin. Monen nuoren tapauksessa nämä konnotaatiot ovat kuitenkin aiheettomia ja niiden ilmaiseminen voi asiakaskohtaamisessa olla luottamuksen ja yhteyden rakentamisen kannalta haitallista. Nuoruuden merkittävä kehitystehtävä on itsenäistyminen (Sankari & Jyrkämä 2001), joten holhoava huoli etenkin silloin kun se on aiheetonta saattaa synnyttää kuilua nuoren asiakkaan ja työntekijän välille. Uhkana voi tällöin olla, että nuori hakee lisää itsenäisyyttä irtaantumalla sosiaalipalvelujen piiristä silloinkin, kun nuorella voisi olla yhä taloudellista tai muuta tarvetta palveluille. Tulkinta voi vaikuttaa pitkälle viedyltä, mutta nuorten kohdalla on huomattu erityisen suurta tukien alikäyttöä ja väliinpuotoamista sosiaalipalveluissa (mm. Kuivalainen 2007; Määttä 2012). Vaikka sosiaalipalvelujen käyttöön liittyvä stigma ja muut tunnetut syyt ovat varmasti vaikuttamassa tähän (Kuivalainen 2007), on kuitenkin tärkeä pohtia ja tutkia kaikkia mahdollisia syitä nuorten väliinpuotoamiselle ja palveluista ennenaikaiselle irtaantumiselle. Nuoren asiakkaan ja hänen työntekijän vuorovaikutuksen onnistuminen voi olla hyvinkin tärkeää väliinpuotoamisen ehkäisyssä. Vuorovaikutuksen sujumisen kannalta puolestaan nuoruuden kehitystehtävien kuten itsenäistymisen mielessä pitäminen sekä asiakaslähtöisyys ja hyvistäkin lähtökohdista kumpuavien ennakkoluulojen välttäminen saattaa olla erittäin tärkeää.

Entä sitten ne nuoret, jotka todella kokevat väkivaltaa ja joista tulisi olla huolissaan? Tämä tutkimus tukee ajatusta siitä, että parhaalla tavalla nuorten väkivaltaan voitaisiin puuttua yksilöllisillä tai pienissä yhteisöissä tapahtuvilla keinoilla. Ohjattujen harrastusmahdollisuuksien lisääminen, nuorten vapaa-ajan rajaaminen ja muut laajat vapaa-aikaan liittyvät keinot eivät näytä olevan parhaiten yhteydessä väkivaltaa kokevien nuorten ryhmään eivätkä nämä toimintakentät näytä parhaiten ennustavan nuorten väkivallan uhrikokemuksia. Täten kohdistamalla toimet laajasti turvataan todennäköisesti niitä nuoria, jotka eivät koe väkivaltaa. Näille nuorille ei siis mahdollisesti tule tarvetta hakeutua väkivaltaisiin yhteisöihin, kun heidän vapaa-aikansa tukee heidän normaalia kehitystään. Fyysistä väkivaltaa kokeville nuorille ja väkivallan uhan alla eläville nuorille tällaiset toimet eivät kuitenkaan kuulosta kovin tehokkailta. Erilaisissa hankkeissa ja työryhmissä kuitenkin mainitaan ajoittain esimerkiksi ohjattu harrastaminen tai muu vapaa-ajan toiminta keinona ehkäistä nuorten väkivaltaa.

Lapsi- ja nuorisoväkivallan vähentämistyöryhmän raportissa esimerkiksi viitataan hyvin suoraan tähän keinoon:

”tarjota mahdollisuudet osallistua ohjattuun ja virkistävään toimintaan sekä mahdollistaa lepo rauhallisessa ympäristössä ammattitaitoisen ja tehtävään soveltuvan henkilön valvonnassa.” (Työryhmäraportti 2005)

Kuten tulosteni pohdinnassa olen tuonut esille, harrastamisen osalta merkityksellisenä näyttäyty valvontaa todennäköisemmin harrastamisen mielekkyys ja merkitys nuorelle (Caldwell & Smith 2006). Valvonta näyttäyty tästä näkökulmasta laastariratkaisulta, joka ei pureudu väkivallan yksilöllisiin syihin. Valvonnan sijaan nuoret saattavat tarvita esimerkiksi merkitystä tai kuulumisen tunnetta. Päätelmäni on, että jos nuorten kokemaa väkivaltaa halutaan vähentää, on puututtava sinne missä sitä on. Siis niihin nuoriin, joille väkivallan kokemukset kasautuvat ja nuoriin, joilla väkivallan uhrikokemukset ja väkivaltaisuus kulkevat käsi kädessä. Yksilöllinen sosiaalityö tai nuorisotyö vaikuttaa tällöin hyvältä lähtökohdalta näiden nuorten auttamiseksi.

Jatkossa olisi kenties hyvä tutkia tarkemmin juuri väkivaltaa kokevien nuorten ryhmää erillään muista nuorista. Esimerkiksi laadullinen tutkimus väkivaltaa kokevien nuorten väkivaltakokemusten taustoista voisi antaa teoreettista lähtökohtaa nuorten väkivallan tarkemmalle tutkimiselle. Erityisen mielenkiintoisena ryhmänä näyttäytyvät nuoret, joilla on väkivallan uhrikokemuksia ja jotka itse myös käyttävät väkivaltaa. Vapaa-ajan kannalta olisi myös mielenkiintoista perehtyä niihin merkityksiin, joita väkivaltaiset vapaa-ajan sisällöt tarjoavat nuorille. Myös määrällisesti esimerkiksi kouluterveyskyselyssä olisi mielenkiintoista kääntää asetelmaa niin, että tarkasteltaisiin pelkästään väkivaltaa kokevien nuorten ryhmää. Kyselyn muiden kysymysten avulla voitaisiin tarkemmin tutkia millaisia eroja ja yhteyksiä tämän ryhmän sisällä on.

Lähteet

- Aalberg, V. & Siimes, M. A. (2007) *Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi*. Helsinki: Nemo
- Abbott-Chapman, J. & Robertson, M. (2001) Youth, Leisure and Home: Space, Place and Identity. *Loisir et société* 24.2 485–506. Web
<https://www.erudit.org/en/journals/lr/1900-v1-n1-ls373/000192ar.pdf>
- Ahola, S., Saikkonen, L. & Valkoja-Lähteenmäki, L. (2015) Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma, Arviointiraportti. Painola: Ammatillisen koulutuksen läpäisyn tehostamisohjelma
- Akos, P. & Galassi, J.P. (2004) Middle and High School Transitions as Viewed by Students, Parents, and Teachers. *Professional School Counseling*, Vol. 7, No. 4, 212–221.
- Anttila, A. & Rensujeff, K. (2009) Taiteen taskurahat: Lastenkulttuurin käsite, linjaukset ja edistäminen. Taiteen keskustoimikunta
- Antikainen, A., Rinne, R. & Koski, L. (2021) *Kasvatossosiologia*. 6., päivitetty painos. Jyväskylä: PS-kustannus
- Bibby, A. & Becker, S. (2000) *Young Carers in Their Own Words*. London: Calouste Gulbenkian Foundation
- Bildjuschkin, K., Ewalds, H., Hietamäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J., Nipuli, S., October, M., Peltonen, J., Siukola, R., (2020) *Väkivaltakäsitteiden sanasto*. THL.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf
- Bjarnason, Sigurdardottir, T. J., & Thorlindsson, T. (1999) Human agency, capable guardians, and structural constraints: A lifestyle approach to the study of violent victimization. *Journal of Youth and Adolescence*, 28(1), 105–119.
<https://doi.org/10.1023/A:1021676625844>
- Caldwell, L. L., & Smith, E. A. (2006) Leisure as a context for youth development and delinquency prevention. *Australian & New Zealand Journal of Criminology*, 39(3), 398–418.
- Cohen, L. E., & Felson, M. (1979) Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. *American Sociological Review*, 44(4), 588–608.
<https://doi.org/10.2307/2094589>

- Eccles, J. S., & Barber, B. L. (1999) Student council, volunteering, basketball, or marching band: What kind of extracurricular involvement matters? *Journal of Adolescent Research*, 14, 10-43.
- Fagerlund, M., Peltola, M., Kääriäinen, J., Ellonen, N., & Sariola, H. (2014) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2013: lapsiuhritutkimuksen tuloksia. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Franzoi, S. L. (2009) *Social psychology*. 5. painos. New York: McGraw-Hill
- García Fernández, C. M., Romera Félix, E. M., Ortega Ruiz, R. (2015) Explicative factors of face-to-face harassment and cyberbullying in a sample of primary students. *Psicothema*. 27 (4). 347–353.
- Gråsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. (2017) Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoiltoa. Teoksessa Aho, K., Kananaja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (2017). *Sosiaalityön käsikirja* (4., uudistettu laitos.). Tietosanoma.
- Hakanen, Myllyniemi, S., & Salasuo, M. (2019) Oikeus liikkuu: lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2018. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Hakkarainen, P., Karjalainen, K. & Salasuo, M. (2020). Nuoret, entiset nuoret ja huumeet: Miten sukupolvi näkyy huumeiden käytössä ja huumemielipiteissä? *Yhteiskuntapolitiikka*, 85(5), 465-479.
- Heiskanen Markku & Ruuskanen Elina (2010) Tuhansien iskujen maa - Miesten kokema väkivalta Suomessa. Helsinki.
- Henson, B., Wilcox, P., Reyns B.W. & Cullen F.T. (2010) Gender, Adolescent Lifestyles, and Violent Victimization: Implications for Routine Activity Theory, *Victims & Offenders*, 5:4, 303-328, DOI: [10.1080/15564886.2010.509651](https://doi.org/10.1080/15564886.2010.509651)
- Kuivalainen, Susan (2007) Toimeentulotuen alikäytön laajuus ja merkitys. *Yhteiskuntapolitiikka* 72 (1), 49–56
- Hietanen-Peltola M, Jahnukainen J, Vaara S, Kivimäki H, Ervasti E: (2021) Asiointi ja avunsaanti perusopetuksen opiskeluhoiltopalveluissa – Kouluterveyskysely 2021. Tutkimuksesta tiiviisti 53/2021. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki
- Hokkila, K. (2022) Minäkö omaishoitaja? Lapsihuoltajuus uutena yhteiskunnallisena ilmiönä. Teoksessa M.-L. Honkasalo;L. Jylhänkangas;& A. Leppo, Haavoittuva toimijuus - Sairastaminen ja hoiva hyvinvointivaltion laitamilla. Tampere: Vastapaino.
- Härkönen, J.;Raitasalo, K.;Lintonen, T.;& Mäkelä, P. (2021) Mitä tapahtui nuorten alkoholikäytölle ja eri juomalajien kulutukselle vuoden 2018 lakiuudistuksen jälkeen? *Yhteiskuntapolitiikka*: 3, 251-262.

- Jallinoja, Riitta (2009) *Perhe yhdessä vapaa-aikana*. Teoksessa Mirja Liikkanen (toim.) *Suomalainen vapaa-aika. Arjen ilot ja valinnat*. Helsinki: Gaudeamus.
- Jarnecke, Leone, P., Kirby, B., & Flanagan, P. (2022) Intimate Partner Violence and Couple Conflict Behaviors: The Moderating Effect of Drug Use Problem Severity. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(1-2), NP1170–NP1196.
<https://doi.org/10.1177/0886260520922369>
- Jennings, W. G. et al. (2011) On the overlap between victimization and offending: A review of the literature. *Aggression and violent behavior*. [Online] 17 (1), 16–26
- Johansson, Bergman, H., Corander, J., Waldman, I. D., Karrani, N., Salo, B., Jern, P., Ålgars, M., Sandnabba, K., Santtila, P., & Westberg, L. (2012) Alcohol and aggressive behavior in men—moderating effects of oxytocin receptor gene (OXTR) polymorphisms. *Genes, Brain and Behavior*, 11(2), 214–221.
<https://doi.org/10.1111/j.1601-183X.2011.00744>.
- Kaakinen, M. & Näsi, M. (2021) *Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2020*. Helsinki: Helsingin yliopisto Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, *Katsauksia* 47/2021.
- Kananoja, Lähteinen, M., Marjamäki, P., & Aho, K. (2017) *Sosiaalityön käsikirja* (4., uudistettu laitos.). Tietosanoma.
- Kim, J., Kono, S., Lee, E.-Y., & McDaniel, J. (2020) The Reciprocal Effects between Structured/Unstructured Leisure and Delinquent Behaviors among South Korean Youth: A Cross-Lagged Longitudinal Approach. *International Journal of the Sociology of Leisure*, 3(3), 241–257. <https://doi.org/10.1007/s41978-020-00057-0>
- Koskela, H. (2003) *Opiskelijoiden haasteellisuudesta ammattiopintoihin sitoutumisen substanssiteoriaan. Grounded theory -menetelmän soveltuminen ammattioppilaitoksen opettajien kuvauksiin opetettavistaan* s.183–195, 213–221. Joensuu: Joensuun yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta.
- Kouvonen, A. (2002) *Part-time work and deviant behaviour among Finnish adolescents*. Helsinki: National research institute of legal policy publication no. 191.
- Kumpula, H. (2006) *Nuorten miesten tapaturmat ja väkivalta*. Sosiaali- ja terveysministeriö: Kansanterveyslaitos: Yliopistopaino Kustannus
- Laine, Antti & Salasuo, Mikko & Matilainen, Pertti. (2016) *Arvot, syrjintä ja kiusaaminen*. Teoksessa Kokko & Mehtälä (toim.): (2016) *Nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa: LIITU-tutkimuksen tuloksia 2016*. Hki: Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2016:4

- Laitinen, M., & Pohjola, A. (2010) Asiakkuus sosiaalityössä. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Lämsä, A.-L. (toim.) (2009) Mun on paha olla: näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. PS-Kustannus.
- Madras, & Kuhar, M. J. (2013) The effects of drug abuse on the human nervous system. Academic Press.
- Matikkala, U. & Lahtinen, A.R. (2005) Pelit, tietokone ja kännykkä lasten sosiaalisissa suhteissa. Teoksessa Inkinen, Kivimäki, R., Mäyrä, F., Kangassalo, M., Hietala, P. & Lahikainen, A. R. (toim.): (2005). Lapsuus mediamaailmassa: näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Gaudeamus.
- McCarthy, B. et al. (2002) In And Out Of Harm's Way: Violent Victimization And The Social Capital Of Fictive Street Families. *Criminology* (Beverly Hills). [Online] 40 (4), 831–866
- Merikivi, Myllyniemi, S., Salasuo, M., & Salasuo, M. (2016) Media hanskassa: lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2016 mediasta ja liikunnasta. Opetus- ja kulttuuriministeriö.
- Mielityinen, Laura; Hautamäki, Sari; Hakala, Venla; Fagerlund, Monica; Ellonen, Noora (2023) Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset 2022: Määrät, piirteet ja niiden muutokset 1988–2022. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2023:5
- Mononen, E., Hakovirta, M., Rasinkangas, J. & Ikonen, R. (2021) Lasten vertaissuhdeväkivalta lastensuojelun sijaishuollossa. *Yhteiskuntapolitiikka* 86/3.
- Myllyniemi, S. (2008) Mitä kuuluu?: Nuorisobarometri 2008. Nuorisotutkimusseura
- Myllyniemi, S. (2009) Aika vapaalla: nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Helsinki: Opetusministeriö
- Määttä, Anne (2012) Perusturva ja poiskäännyttäminen. *Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A Tutkimuksia* - URN:ISSN:1455-9919
- Nurmi, J.-E. et al. (2014) Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Nousiainen S: (2020) Oppilaan perhetaustan yhteys kouluviihtyvyyden kokemuksiin: Kouluterveyskyselyn 2019 mukaan. (Kasvatustieteen Pro gradu -tutkielma.) Turun yliopisto
- Näsi, M. J. (2016) Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. (Katsauksia; Nro 18/2016). Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. <http://hdl.handle.net/10138/169509>

- Opetushallitus (2019). Kouluterveyskysely: Aineisto.
<https://www.oh.fi/fi/tiedonkeruu/kouluterveyskysely>
- Opetushallitus (2021) Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. [https://vipunen.fi/fi-fi-yhteiset/Sivut/Hakeneet-ja-hyv%C3%A4ksytyt.aspx](https://vipunen.fi/fi-fi/yhteiset/Sivut/Hakeneet-ja-hyv%C3%A4ksytyt.aspx)
- Oppivelvollisuuslaki (30.12.2020/1214) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2020/20201214>
- Pitkänen, T., Kaskela, T., Tyni, S. & Tourunen, J. (2016) Päihdehoitoon hakeutuneiden rikollisuus: Rekisteri- ja hoitotietoihin perustuva seuranta tutkimus vankeusrangaistukseen tuomituista päihdehoidon asiakkaista. Rikosseuraamuslaitos.
- Puusniekka, R., & Jokela, J. (2009) ”Riski päihteiden käyttöön suurempi ammattiin opiskelevilla kuin lukiolaisilla.” Yhteiskuntapolitiikka 74, 174-184
- Rivara, F., Adhia, A., Lyons, V., Massey, A., Mills, B., Morgan, E., ... & Rowhani-Rahbar, A. (2019) The effects of violence on health. Health Affairs, 38(10), 1622-1629.
- Ruuska, T., & Heikkurinen, P. (2018) Väkivalta ihmisen aikakaudella. Tieteessä Tapahtuu, 36(3). <https://journal.fi/tt/article/view/70304>
- Salasuo, M., & Homi, H. (2021) Harrastamisen äärellä: lasten ja nuorten vapaa-aikatutkimus 2020. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2021/05/lasten-ja-nuorten-vapaa-aikatutkimus-2020-web.pdf>
- Salminen, S. (2021) Musiikkiharrastuksella osallisuuteen. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- Salmivalli, C. (2005) Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sankari, A., ja Jyrkämä J. (2001) Lapsuudesta vanhuuteen: iän sosiologiaa. Tampere: Vastapaino.
- Savolainen, J., Sipilä, P., Martikainen, P., & Anderson, A. L. (2009) Family, Community, and Lifestyle: Adolescent Victimization in Helsinki. Sociological Quarterly, 50(4), 715–738. <https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2009.01155.x>
- Schwab-Stone, M., Chen, C., Greenberger, E., Silver, D., Lichtman, J., & Voyce, C. (1999) No Safe Haven II: The Effects of Violence Exposure on Urban Youth. Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 38(4), 359–367.
<https://doi.org/10.1097/00004583-199904000-00007>
- Siren & Honkatukia (toim.) (2005) Suomalaiset väkivallan uhreina: Tuloksia 1980–2003 kansallisista uhrihaastattelututkimuksista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 216

Sosiaalihuoltolaki (30.12.2014/1301)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki#L2P6>

THL. (2021) Kouluterveyskyselyn tulokset.

https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_trendi?alue_0=87869&mittarit_0=200138&mittarit_1=199281&mittarit_2=199385&sukupuoli_0=143993 (haettu 20. 04 2022).

THL (2022) Jätevesitutkimus: väestötason huumeiden käyttö. <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/jatevesitutkimus>

Tähtinen, J. Laakkonen, E., & Broberg, M. (2020) Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulkinnan perusteita. Turun yliopisto.

Vasquez, E. A., Wenborne, L., Peers, M., Alleyne, E., & Ellis, K. (2015) Any of them will do: In-group identification, out-group entitativity, and gang membership as predictors of group-based retribution. *Aggressive Behavior*, 41(3), 242–252.
<https://doi.org/10.1002/ab.21581>

Vehmaskoski, P. (2013) Koulun sosiaalisen pääoman yhteys nuorten tupakointiin, humalajuomiseen ja masennukseen ammatillisissa oppilaitoksissa. *EHYT katsauksia* 4.

Vuorinen, R. (2004) Minän synty ja kehitys: ihmisen psyykkinen kehitys yli elämänkaaren. 2.-3. p. Helsinki; WSOY.

Uutisartikkelit ja muut lähteet:

Helsinki (2021) Aikuissosiaalityö nuorille, <https://www.hel.fi/helsinki/fi/kaupunki-ja-hallinto/hallinto/palvelut/palvelukuvaus?id=7584>

Ohjaamo (2021) Mikä on Ohjaamo? <https://ohjaamot.fi/mika-on-ohjaamo>

Tampere (2021) Nuorten palvelut <https://www.tampere.fi/sosiaali-ja-terveyspalvelut/nuorten-palvelut.html>

YLE (2021a) Nuorisojengit, <https://yle.fi/uutiset/18-59971>

YLE (2021b) Mikä avuksi nuorten järkyttävään väkivaltaan? Tutkijoiden mukaan taustalla on kolme tekijää, joista esimerkiksi kosta ei ole tarpeeksi ymmärretty, <https://yle.fi/uutiset/3-11690369>

Liitteet

Liite 1. Kontrollimuuttujien jakaumat

Kontrollimuuttujien jakaumat väkivallan uhrikokemusten mukaan

Kontrollimuuttuja	Väkivallan uhrikokemusten jakaumat					Chiin neliö
Sukupuoli	Tytöt	Pojat				< 0,001
	4,3 % n = 1 435	6,9 % n = 2 113				
Taustamaa	Suomi	Ulkomaa				< 0,001
	5,1 % n = 3 045	9,9 % n = 289				
Kokemus perheen taloudesta	Erittäin hyvä	Melko hyvä	Kohtalainen	Melko huono	Erittäin huono	< 0,001
	5,4 % n = 767	4,5 % n = 1 279	5,9 % n = 925	8,6 % n = 312	20,8 % n = 132	

Liite 2. Kysymykset kyselyssä

Onko sinulle viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana tehty seuraavia asioita?

Käyty fyysisesti kimppuusi kuten lyöty, potkittu tai käytetty jotain asetta

- Kyllä
- Ei

Mihin aikaan tavallisesti menet nukkumaan? Vastaa molempiin kohtiin.

Arkisin

Viikonloppuisin

- Noin kello 19:00 tai aikaisemmin
- Noin kello 19:30
- Noin kello 20:00
- Noin kello 20:30
- Noin kello 21:00
- Noin kello 21:30
- Noin kello 22:00
- Noin kello 22:30
- Noin kello 23:00
- Noin kello 23:30
- Noin kello 24:00
- Noin kello 00:30
- Noin kello 01:00
- Noin kello 01:30
- Noin kello 02:00
- Noin kello 02:30
- Noin kello 03:00
- Noin kello 03:30
- Noin kello 04:00 tai myöhemmin

Kuinka usein harrastat liikuntaa tai urheilut ohjatusti tai omatoimisesti vapaa-ajalla?

Ohjatusti seuran tai järjestön tunneilla, harjoituksissa tai kilpailuissa/otteluissa

- Lähes päivittäin
- Joka viikko
- Joka kuukausi
- Harvemmin
- En koskaan

Kuinka usein harrastat taidetta tai kulttuuria ohjatusti tai omatoimisesti vapaa-ajalla?

Ohjatusti tunneilla, esimerkiksi taideoppilaitoksessa tai oppilaitoksen kerhossa

- Lähes päivittäin
- Joka viikko
- Joka kuukausi
- Harvemmin
- En koskaan

Kuinka usein teet seuraavia asioita opiskelupäivän ulkopuolella?

Harrastan liikuntaa tai urheilun

Harrastan laulamista, soittamista tai säveltämistä

Harrastan näyttelemistä, sirkusta tai tanssia

Harrastan piirtämistä, maalaamista tai valokuvaamista

Luen kirjoja omaksi ilokseni

Kirjoitan runoja tai kertomuksia

Käyn elokuvissa, teatterissa, konsertissa tai näyttelyissä

Teen käsi- tai puutöitä, askartelen, rakennan tai korjaan koneita tai laitteita

Koodaan tai ohjelmoin

Harrastan pelaamista kännykällä, tabletilla, tietokoneella tai muulla vastaavalla

Teen animaatioita, videoita tai elokuvia

Julkaisen mediasisältöä esimerkiksi bloggaamalla, vloggaamalla tai tubettamalla

Hoidan lemmikkiä tai kotieläintä

Osallistun jonkin seuran, yhdistyksen tai järjestön toimintaan, esim. partio, 4H-kerho, vapaapalokunta, vapaaehtoistoiminta, seurakunta

Harrastan säännöllisesti jotain muuta

- Lähes päivittäin
- Joka viikko
- Joka kuukausi
- Harvemmin
- En koskaan

Kuinka usein kaiken kaikkiaan käytät alkoholia, esimerkiksi puoli tölkkiä olutta tai enemmän?

- Kerran viikossa tai useammin
- Pari kertaa kuukaudessa
- Noin kerran kuukaudessa
- Harvemmin
- En käytä alkoholijuomia (siirry kysymykseen 62)

Muistele viimeksi kuluneita 30 päivää. Kuinka monta kertaa olet tuona aikana käyttänyt edellisessä kysymyksessä mainittuja huumaavia aineita?

Marihuanaa tai hasista (kannabista)

Jotain muuta edellisessä kysymyksessä mainittua huumaavaa ainetta

- En lainkaan
- Kerran
- 2–4 kertaa
- 5 kertaa tai useammin

Teetkö opiskelun ohella iltapäivisin, iltaisin tai viikonloppuisin työtä, josta sinulle maksetaan palkkaa?

- En (siirry kysymykseen 113)
- Kyllä

Autatko tai hoidatko perheenjäsenäsi tai muuta läheistä ihmistä, jolla on esimerkiksi vakava sairaus, vamma tai joka on hyvin vanha?

- Perheessäni ei ole tällaista tilannetta tai avuntarvetta
- Muutaman kerran vuodessa
- Kuukausittain
- Viikoittain
- Päivittäin tai lähes päivittäin

Mikä on virallinen sukupuolesi?

- Poika
- Tyttö

Missä maassa sinä ja vanhempasi olette syntyneet? Vastaa kaikkien osalta.**Sinä****Äiti****Isä**

- Suomi
- Ruotsi
- Viro
- Venäjä tai entinen Neuvostoliitto
- Entinen Jugoslavia
- Jokin muu Euroopan maa
- Somalia
- Irak
- Iran
- Afganistan
- Kiina
- Thaimaa
- Vietnam
- Jokin muu maa

Millaiseksi arvioit perheesi taloudellisen tilanteen?

- Erittäin hyväksi
- Melko hyväksi
- Kohtalaiseksi
- Melko huonoksi
- Erittäin huonoksi